Zkoušky základního výcviku jezdce ČJF

Skripta

Kolektiv autorů –
členové vzdělávací komise ČJF

Úvod

Úspěšné složení zkoušky základního výcviku jezdce je výchozím předpokladem pro získání jezdecké licence. Ta je nejen podmínkou pro účast v soutěžích na oficiálních závodech pořádaných ČJF, ale také podmínkou pro eventuální následné zvyšování kvalifikace v jezdeckém sportu. Například k získání kvalifikace instruktora jezdectví, trenéra, stavitele parkurů a tratí, rozhodčího či stewarda. Absolvování této zkoušky je ale současně začátkem cesty, na kterou se mladý milovník koní a jezdeckého sportu vydává. Teprve čas ukáže, zda je zvolená cesta pro něj ta pravá a zda je pro ni tím pravým on. Rozhodně je taková cesta za poznáváním a vzděláváním náplní na celý život. Jedině na pevném a kvalitním základě lze spolehlivě budovat další nadstavbu, proto jsou zkoušky základního výcviku jezdce tak důležité.

OBSAH

1. Teorie a praxe 3
2. Trocha historie a statistiky 4
3. Organizace jezdeckého sportu a chovu koní v ČR 4
4. Koně v přírodopise 6
5. Vznik koní 6
6. Vlastnosti koně 7
7. Jednoduchý popis koně 9
8. Barvy koní 11
9. Mechanika pohybu 12
10. Chov koní 13
11. Ustájení koní 14
12. Krmení koní 16
13. Péče o koně – ve stáji, před a po ježdění 20
14. Bezpečnostní a etické podmínky provozu jezdecké stáje a jezdeckého výcviku 22
15. Zdravověda a první pomoc 23
16. Veterinární péče o koně a některé nemoci koní 24
17. Výstroj koně 27
18. Oblečení jezdce 29
19. Předvedení a vodění koně 30
20. Základní výcvik – lonžování 31
21. Jízdárna 32
22. Základní cviky na jízdárně, povelová technika 34
23. Pravidla správného pohybu po jízdárně 41
24. Práce v terénu, vyjížďka 42
25. Jezdec a kůň na veřejné komunikaci 43
26. Všeobecné informace z jezdeckého sportu 43
27. Skokové soutěže 44
28. Drezurní soutěže 44
29. Co byste měli vědět, než se vypravíte na ZZVJ 45
30. Otázky ZZVJ 47

1. TEORIE A PRAXE

Správně by měl potenciální jezdec či majitel koně získat základní teoretické znalosti o koních a jezdeckém sportu a teprve potom by měl přistoupit k praxi. Dříve takové znalosti získávaly děti vyrůstající na statcích přirozenou cestou od svých rodičů či zaměstnanců stájí, později v jezdeckých oddílech či klubech, kde probíhala výuka a výcvik kolektivně a její součástí byla i práce ve stáji a ošetřování koní. Dnes v jezdeckém sportu převažují soukromí majitelé jednotlivých koní a znalosti, informace a dovednosti, které jsou pro tento sport nezbytné, musejí získávat individuálně s pomocí svých instruktorů či trenérů.

ZZJV

Nejnižším stupněm zkoušek na amatérské úrovni jsou zkoušky základního výcviku jezdce. Jezdec v nich musí prokázat znalost základních činností souvisejících s péčí a jízdou na koni. Musí respektovat základní fyziologické i anatomické funkce koně, systém postupného výcviku, bezpečnosti práce a pravidla jezdeckého sportu atd.

Společná příprava na ZZJV na jízdárně

Zodpovědná péče

Povinností majitele koně (chovatele, jezdce, ale například i vypůjčitele koně atd.) je zabezpečit mu všechny podmínky důležité pro život (vhodné ustájení a krmení, potřebnou péči), čištění koně, strouhání kopyt či podkování, veterinární péči (očkování, odčervení, ošetření při zranění a nemoci), dostatek vhodného pohybu ve výběhu nebo na pastvině, vhodný způsob výcviku a práce pod sedlem, v zápřeži či dalších aktivitách (např. voltiž). Rovněž prostředí, které ho nebude stresovat (pozor například na nadměrnou hlučnost, světelnost, vlhkost, přílišnou zimu, nebo naopak teplo či průvan).

Správný výcvik

Důležitý je správný výcvik koně a jezdce. Obecně platí, že mladý či začínající jezdec by se měl učit jezdit na zkušeném starším koni a mladého koně by měl připravovat zkušený jezdec, který má dostatek vzdělání, dovedností a hlavně trpělivosti s jeho výcvikem.
Také příprava jezdců na zkoušky základního výcviku by měla být vedena zkušenými, zodpovědnými a trpělivými instruktory a trenéry jezdectví.
Začínající jezdci by měli získat co nejvíce vědomostí a posléze praktických zkušeností spojených s péčí o koně a výcvikem. K základnímu jezdeckému vzdělání patří také znalosti z hipologie, etologie, historie jezdeckého sportu, jeho pravidel, zdravovědy atd.
Tato skripta slouží jako základní učební pomůcka.
Záměrně jsme do jejich textu neumístili kompletní znění pravidel jezdeckého sportu, která najdete na stránkách ČJF (www.cjf.cz). Pravidla se totiž průběžně upravují a aktualizují a je důležité mít vždy k dispozici jejich platnou verzi.
Stejně tak na webových stránkách ČJF najdete v sekci vzdělávání podmínky pro složení ZZVJ a získání jezdecké licence, včetně drezurní úlohy a plánku parkuru, které musí jezdec absolvovat.
Řadu informací, které potřebujete znát pro úspěšné složení ZZVJ, také jistě získáte od svého instruktora, trenéra či garanta, který vám bude s přípravou na zkoušky pomáhat.

Ať se vám tedy dobře učí.

Kolektiv autorů

2. TROCHA HISTORIE A STATISTIKY

Po druhé světové válce bylo v naší zemi zhruba 600 tisíc koní. Jejich stavy klesaly v období socialismu a v závěru 80. let 20. století dosáhly počty koní pouhých 45 tisíc. Po rozdělení na Českou a Slovenskou republiku se počet v ČR snížil na 20 tisíc a posléze dokonce na pouhých 18 tisíc koní. Až v závěru 90. let 20. stol. začaly stavy koní opět mírně stoupat a příznivější situace pro zvýšení jejich počtu nastala na počátku 21. století. V současné době je v naší zemi přibližně 80 tisíc koní.

Plemena koní

Rozšířilo se spektrum nakupovaných a chovaných koní. K základním plemenům u nás chovaným patří: starokladrubský kůň (vraníci a bělouši), kůň Kinský (hlavně isabely a plaváci), český teplokrevník, moravský teplokrevník, slovenský teplokrevník, anglický plnokrevník, norik, slezský norik, českomoravský belgický kůň, hucul, hafling a velšský a šetlendský pony.
Z dalších plemen se u nás chovají také například koně achaltekinští, arabští, fríští, irští cobové, teplokrevníci pocházející z chovů německých, francouzských či holandských, PRE – pura razza espagnola, lusitano, americká plemena koní využívaných hlavně pro westernové ježdění, a různá další plemena poníků či chladnokrevných koní.

Základní přehled

O koně se zajímá přibližně 3 tisíce chovatelů, 13 500 organizovaných jezdců (1600 klubů) a funkcionářů a celkově okolo 100 tisíc příznivců koní, mezi něž můžeme počítat samozřejmě neorganizované jezdce, majitele koní, veterináře, podkováře, ale i výrobce a prodejce jezdeckých potřeb a různé další producenty činností, které s koňmi souvisejí (malíře, sochaře, fotografy, apod.).

Zlatá olympijská medaile

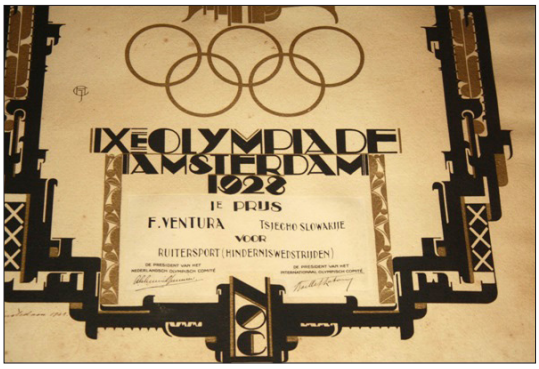
Drezurní a skokové soutěže a soutěže všestrannosti jsou součástí OH od roku 1912.
Naším nejúspěšnějším jezdcem na olympijských hrách byl František Ventura s koněm Eliot. Tato dvojice zvítězila ve skokové soutěži na OH v Amsterdamu v roce 1928.

Další olympionici

V roce 1992 se olympijských her v Barceloně zúčastnil Jiří Pecháček.
Dalším naším olympionikem je Jaroslav Hatla, který v soutěžích všestrannosti obsadil na OH v roce 2004 v Aténách 22. místo. V roce 2016 se jako první Češka v historii probojovala Anastasja Vištalová na paralympijské hry do Ria de Janeira, kde v paradrezuře obsadila 16. místo

Národní mistrovství

Mistrovství Československa a posléze České republiky v jezdeckých soutěžích se u nás pořádají od roku 1949.

Diplom kpt. Františka Ventury za 1. místo na OH v roce 1928 v Amsterdamu

3. ORGANIZACE JEZDECKÉHO SPORTU A CHOVU KONÍ V ČR

ČJF

Jezdecký sport v České republice řídí Česká jezdecká federace. Je součástí Mezinárodní jezdecké federace (FEI), která byla založena v roce 1921 a sídlí ve švýcarském městě Lausanne.
FEI organizuje závody v 8 disciplínách:

- skoky
- drezura
- všestrannost
- spřežení
- voltiž
- vytrvalost
- reining
- parajezdectví

Organizovaný jezdecký sport se u nás datuje založením Jízdního odboru Sokola pražského v roce 1891. Česká jezdecká federace (původně Československý jezdecký svaz) vznikla v roce 1927, kdy se připojila k FEI. Samostatná Česká jezdecká federace vznikla v roce 1993 po rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku.

Pravidla a činnost ČJF

ČJF zodpovídá zejména za organizaci jezdeckých národních a mezinárodních soutěží na území České republiky, distribuci finančních zdrojů, registraci jezdců, funkcionářů a koní a vytváření právního rámce jezdeckého sportu.
Jezdecký sport se řídí pravidly – všeobecnými pravidly, pravidly jezdeckých disciplín, veterinárními pravidly a zvláštními pravidly.
O zásadních změnách v činnosti České jezdecké federace rozhoduje Konference ČJF, která se schází zpravidla 1x za dva roky, kam své zvolené zástupce vysílají jednotlivé oblasti. Důležitým správním orgánem je Rada ČJF, která soustřeďuje předsedy sdružených oblastí a vedení ČJF. Ta se schází zpravidla 4x do roka. Operativnějším výkonným orgánem je pětičlenný Výkonný výbor, který se schází většinou 1x do měsíce a sdružuje prezidenta ČJF, viceprezidenta pro sport, viceprezidenta pro ekonomiku, člena pro vzdělávání a člena pro legislativu.
ČJF vydává aktualizovaná národní a mezinárodní pravidla, dokumenty k činnosti ČJF, každoroční kalendář jezdeckých závodů, prostřednictvím oblastí nebo komisí organizuje vzdělávání, školení nebo soustředění jezdců a funkcionářů. Řeší i disciplinární či podobné záležitosti.
Všechny informace o České jezdecké federaci, pravidlech jezdeckého sportu a další příslušné dokumenty naleznete na:
http://www.cjf.cz/dokumenty/pravidla
Od roku 2017 byl zaveden JIS (Jezdecký informační systém), který řeší on line registraci a přehled subjektů, členů a funkcionářů ČJF, sportovní kalendář, přihašování na závody a výsledky ze závodů
Odkaz na JIS: https://www.jezdectvi.org

Znak České jezdecké federace

ASCHK ČR

Chov koní v ČR organizují chovatelské svazy. Nejvíce chovatelských svazů sdružuje Asociace svazů chovatelů koní ČR se sídlem v Písku (www.aschk.cz).
Další chovatelské svazy pracují samostatně – například Svaz chovatelů českého teplokrevníka, Svaz chovatelů koní Kinských, Svaz chovatelů a přátel moravského teplokrevníka, Svaz chovatelů slovenského teplokrevníka a řada dalších.

Ústřední evidence

Všichni koně v České republice musejí být evidováni Ústřední evidencí koní ve Slatiňanech (ÚEK). Pokud jsou majitelé koní zároveň členy chovatelských svazů, řadu služeb souvisejících s registrací, se zápisy či s výkonnostními zkouškami řeší prostřednictvím svazů. Ostatní majitelé se se žádostí o registraci obracejí přímo na ústřední evidenci, kde zároveň získají průkaz koně (www.uek.cz).
Sportovní licenci vydává koním Česká jezdecká federace (při splnění požadavků na minimální věk koně a uhrazení příslušného poplatku).
(Jezdeckou licenci pro účast ve sportovních soutěžích získá jezdec po úspěšném absolvování zkoušek základního výcviku jezdce u příslušného oblastního sekretáře ČJF.)

Jockey club ČR

Dostihový sport v České republice organizuje Jockey club České republiky, který byl založen v roce 1919 a sídlí v Praze – Velké Chuchli. Dostihový sport nepatří pod ČJF.

Česká klusácká asociace

Klusácký dostihový sport má na starosti Česká klusácká asociace, která sídlí rovněž v Praze – Velké Chuchli. Rovněž nepatří pod ČJF.

4. KONĚ V PŘÍRODOPISE

Už v učebnicích základní školy se dozvíme, že koně patří do říše živočišné, podříše mnohobuněčných a kmene strunatců. O strunatcích se dříve tolik nehovořilo a spíše se používalo označení podkmene obratlovců. Ti se dělili na pět tříd – na ryby, plazy, obojživelníky, ptáky a savce. V rámci třídy savců existuje řád lichokopytníků a podřád jednokopytníků, kam patří čeleď koňovitých, která zahrnuje koně, osly, poloosly a zebry. Druhy koní se dělí na poddruhy a hlavně na plemena.

Čeleď koňovití se dělí na:

Kůň – equus
- stepní – mongolští (např. kůň Przewalského, některá asijská plemena)
- orientální – východní (arabští koně, angličtí plnokrevníci, většina teplokrevných plemen koní)
- okcidentální – západní (chladnokrevná plemena koní)
- nordičtí – severští (poníci a malí koně)

Osel – asinus
- africký – nubijský, somálský
- asijský – aškari, džigetaj, khur

Poloosel – hemionus
- kulan
- onager – syrský, perský
- kiang

Zebra – Hippotigris
- Grévyho
- horská – Hartmannové a kapská
- kvaga
- stepní – Burchelova, Böhmova, Wahlbergova, damarská, Chappmanova

Blízkými příbuznými koní jsou zebry

Kříženci:

Mula – kříženec klisny koně a hřebce osla
Mezek – kříženec klisny osla a hřebce koně
Zebroid – kříženec zebry s oslem nebo koněm

Zoologický název koně je kůň domácí. Matka koně se nazývá klisna, otec hřebec (plemeník), potomek je označován názvem hříbě. Vykastrovaný hřebec se nazývá valach.

5. VZNIK KONÍ

Nejstarší kosterní nálezy odpovídající předchůdcům koní pocházejí z období před 60 miliony let v Severní Americe. Vznik koně mapuje kompletní vývojová řada: eohippus, orohippus, mesohippus, miohippus, parahippus, meryhippus, pliohippus, equus. Z evolučního hlediska má nejlépe doložen svůj vývoj člověk a kůň.
Evoluce koně, který dosahoval velikosti lišky, měl pět prstů a žil v bažinatém prostředí, začíná na počátku třetihor v tzv. eocénu – odtud název eohippus.
Ve třetihorách před 40–11 miliony let v období oligocénu a miocénu se předchůdci dnešních koní nazývají mesohippus, miohippus, parahippus a meryhippus, v závěru třetihor před 10–1 milionem let v době pliocénu se kůň nazývá pliohippem, který se již podobal pravému jednokopytníku. Tou dobou dochází ke změnám klimatu (výraznému ochlazení) a mnohá zvířata včetně koní přecházejí po pev-

ninském mostě Beringova průlivu z Ameriky do Asie a dále do Evropy a Afriky.

Předchůdci dnešních koní – eohipové

Equus

Z těchto koní se ve čtvrtohorách v pleistocénu (období počínající před 1 milionem let) vyvinul equus, předek našich koní. Kůň byl již přizpůsoben k rychlému pohybu ve stepích a polopouštích, či opatrnému, ale bezpečnému pohybu v hornatém terénu. Rychlým útěkem se chránil před predátory, jakými byli například šavlozubí tygři, vlci, lvi ad.
Kůň je stádovým zvířetem a bezpečí vždy hledá ve společnosti ostatních koní.
V podstatě se mohl opočlověk s dávným equusem setkat na počátku čtvrtohor v asijských oblastech ve starší době kamenné (1 mil. – 200 tisíc let), v Evropě pravěký člověk až v mladší době kamenné (5–3 tisíc let př. n. l.).
Domestikace koní probíhala přibližně před 6 tisíci lety ve východní Asii. Na začátku sloužil kůň lidem jako potrava a teprve později ho začali využívat k práci. Předpokládá se, že se kůň začal nejdříve využívat k tahu – asi před 5 tisíci lety – a následně k jízdě.
Prvními organizátory dostihů byli zřejmě Chetité. Orientalistovi prof. Dr. Bedřichu Hroznému (z Lysé nad Labem) se podařilo rozluštit chetitské písmo a v textech nalezl první informace o tréninku a chovu koní, které jsou 1500 let staré.

Kůň Przewalského

Jediným dodnes žijícím prapředkem koně je kůň Przewalského, který patří mezi stepní plemena. Objevil ho ruský cestovatel Nikolaj Michailovič Przewalski (1839–1888). Do konce 19. století žil tento kůň i ve volné přírodě, ale pak byl téměř vyhuben. Přežil jen díky chovu v zajetí. U nás se o chov koně Przewalského nejvíce zasloužil prof. František Bílek, RNDr. Zdeněk Volf a RNDr. Evžen Kůs v pražské zoologické zahradě. Ta také od roku 1959 vede jejich celosvětovou plemennou knihu.

Předky dnešních zdomácnělých koní byli mj. také koně Przewalského

Původ chování koní

Pokud má kůň strach, raději utíká, než útočí. K útoku se uchýlí pouze tehdy, když není zbytí. Pak může i kopnout nebo kousnout. Před tím ale zpravidla stačí varovat – sklopením uší dozadu, ceněním zubů, šviháním ocasu a dalšími projevy nespokojenosti.
Chování koně částečně ovlivňují zkušenosti jeho matky a hlavně poměry ve stáji a chování lidí. Pokud kůň nenabude špatných zkušeností a neztratí důvěru v člověka, nabízí vesměs radostnou a příjemnou spolupráci.
Hříbatům bychom měli umožnit navázání sociálních vztahů s ostatními koňmi – tzn. aby vyrůstala ve stádě, nikoliv individuálně.
Ačkoliv se v beletristické literatuře často setkáme s tvrzením, že koně či jiná zvířata dělají něco svévolně či naschvál, vždy jde o pouhou reakci na naše chybné chování. Zvířata se chovají na rozdíl od lidí daleko přímočařeji.

6. VLASTNOSTI KONĚ

Smysly

Smysly zvířat jsou na rozdíl od lidských velmi dobře vyvinuté. Navíc se zvířata spolehlivě řídí instinktem.

Sluch koní patří k vynikajícím – kůň výborně slyší. Navíc může pohybovat ušními boltci po směru zvuku a tím ještě zdokonalit jeho příjem. Na zvukové podněty reaguje často nedůvěřivě, ale je schopen je dobře rozlišovat a časem se zbavit strachu. I k tomu by měla vhodně vést jeho výchova a výcvik. Při kontaktu s koněm by se člověk měl vyvarovat zbytečných hlasitých akustických projevů, aby koně nerušil.
Kůň citlivě reaguje na tón hlasu. Nemá rád vysoké pisklavé hlasy, příjemnější mu je klidnější hlubší hlas.

Zrak – kůň má také dobře vyvinutý zrak. Disponuje širokým zorným úhlem – dobře vidí nejen před sebe, ale také okolo sebe do stran a dozadu, neboť má oči posazené po stranách hlavy. Jeho zraku zůstává skryta pouze úzká výseč před a za ním. Proto je třeba, pokud přistupujeme ke koni zezadu, abychom ho klidně a slyšitelně oslovili. Předejdeme tak tomu, že se nás kůň lekne, protože nás neviděl přicházet. Ideální je koně oslovit a přistoupit k němu ze strany.
Některé odborné publikace uvádějí, že kůň nerozlišuje barvy a vidí jen v černobílém spektru s různou intenzitou šedi. Vnímání barev koňmi je však stále předmětem zkoumání, neboť například při skokovém ježdění se jezdci stále utvrzují v tom, že koně rozlišují barevnost překážek či odlesky vodní hladiny.

Při soutěžích koně rozlišují jistě různé barvy a doplňky překážek

Hmat – nejcitlivějším hmatovým orgánem koně jsou pysky a nozdry. Mimořádně citlivá je také jeho kůže, kůň například rychle pozná, že mu na hřbetě sedí nepříjemný hmyz a svalovými stahy dokáže na určitých místech hmyz setřást.

Čich je dalším smyslem, kterým kůň vnímá, a hlavně si čichové vjemy dokáže dobře zapamatovat. Po čichu poznává klisna své hříbě, kůň si pamatuje i vůni známých lidí a nové si potřebuje očichat. Proto je dobré mu poskytnout dostatek času a umožnit mu to.

Chuť sice relativně nejméně ovlivňuje spolupráci člověka a koně, ale může sloužit jako podpůrná složka komunikace. Kůň rovněž rozlišuje různé chuti potravy, kterou přijímá, i dobu jejího podávání. Chuťového vjemu můžeme využít pro podávání různých pamlsků a podpořit tím výchovu a výcvik koně. Použít můžeme kousek mrkve, jablka, suchého chleba nebo kostku cukru. Specializované obchody nabízejí pro koně celou řadu pamlsků nejrůznějších příchutí, event. doplněných vitaminy.

Některé instinktivní chování koní může být v rozporu s našimi požadavky a potřebami. Někteří koně se například lekají – neznámých předmětů, zvuků apod. Pramení to z časů, kdy jejich předci žili ve stepích a na vše podezřelé a nebezpečné reagovali útěkem. Lekavosti se kůň může částečně zbavit postupným seznamováním s rozličnými předměty (igelity, míči, fáborky, vlajkami…), ale také s auty, traktory, dalšími koňmi, jinými zvířaty a podobně. Po překonání strachu a očichání např. auta, je vhodné koně ihned odměnit pamlskem a ujistit ho tak o tom, že mu nehrozí nebezpečí.
Odměna, ale i případný trest musejí přijít okamžitě. Chválit koně sice můžete kdykoliv, ale pokud má mít pochvala či trest smysl při výchově a výcviku koně, je nutné je správně načasovat.
Koně mají silně vyvinutý stádový pud, nejbezpečněji se cítí ve skupině. Mladí koně zpravidla vyrůstají v hříbárnách, kde jsou ustájeni ve volných stájích, rozděleni do skupin podle věku a pohlaví. Z jezdeckého hlediska činí někdy stádový pud problém, protože mladí koně se často jen neochotně oddělují od skupiny koní na jízdárně nebo se neradi účastní samostatné výcvikové hodiny. S postupem času a stupněm výcviku si však vesměs na samostatnou práci zvyknou.
Kůň se vyznačuje výbornou pamětí. Špatné zkušenosti mu bohužel v paměti utkví na dlouho a člověk, který ztratil jeho důvěru, ji jen těžko a dlouho získává zpět.
Chování koně je vždy ovlivněno jeho zkušeností. (Někdy mohla špatné zkušenosti získat už jeho matka, která pak svému potomkovi vtiskla určitý způsob obezřetného chování vůči lidem.) Chovejme se ke koním tak, aby nám po celý svůj život mohli důvěřovat a abychom jejich důvěru nezklamali. Berme koně jako dobrého přítele a váženého partnera.

7. JEDNODUCHÝ POPIS KONĚ

Při popisu stavby těla koně (neboli exteriéru) hledíme na koně nejdříve jako na celek a teprve potom popisujeme jednotlivé partie.
Stavba těla se hodnotí například při třídění hříbat, na svodech klisen, při zkouškách výkonnosti a samozřejmě si jí všímá i kupec při nákupu koně. Předvádění koně (pokud možno i hříbata) by měli stát v tzv. zootechnickém postoji (viz kapitola 19. Předvedení a vodění koně). Posuzuje se celková souladnost, rámec, typ a pohlavní výraz. Harmonický kůň jakéhokoliv plemene by měl zaujmout i oko laika. Typem by měl odpovídat příslušnému plemeni a pohlaví. Hřebec by měl vykazovat hřebčí znaky a rysy, zatímco v klisně bychom měli vidět budoucí matku.
Rámec koně může být malý, střední, velký a k tomu ještě čtvercový a obdélníkový.

a) Čtvercový rámec
b) Obdélníkový rámec

Jednotlivé partie

Nejdříve se popisuje **hlava**, její velikost, ušlechtilost a tvar z profilu (např. štičí, rovná, klabonosá). Zajímá nás také velikost a výraznost oka, postavení uší, šíře čela, utváření žuchev a huby.
Hřebec má 40 zubů, klisna 36. Počet zubů u valachů ovlivňuje, kdy byl kůň vykastrován. Jestliže to bylo v období, kdy mu ještě nevyrostly špičáky, má jen 36 zubů, pokud došlo ke kastraci později, má jich 40.

Profily hlavy

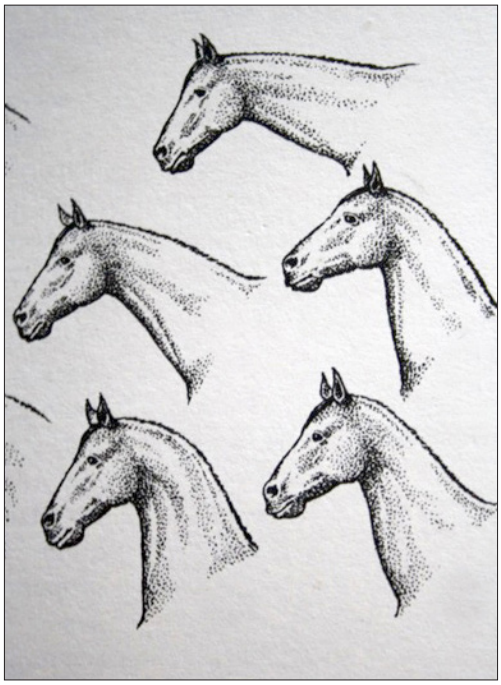

U **krku** si všímáme jeho nasazení (nízko, středně, vysoko), délky, šířky a jeho celkového tvaru (klenutý, mírně klenutý, rovný, obrácený). Kůň má 7 krčních obratlů.

Nasazení krku

Důležitou partií, která se posuzuje, je **kohoutek**. Ten může být výrazný až nevýrazný, dlouhý až krátký. Z hlediska jezdeckého se preferují delší a výraznější kohoutky. Ty však kladou vyšší nároky na kvalitu a stavbu sedla, neboť výrazný kohoutek je náchylnější k otlačení nebo odření. (Bílé skvrny na kohoutku, tzv. získané odznaky, které jsou často k vidění, jsou právě důsledkem odřenin nevhodným sedlem.) Pokud je kohoutek níže než křížová kost, hovoříme o koni přestavěném.

Hřbet může být rovněž dlouhý až krátký, široký či úzký, vyklenutý, rovný nebo prosedlaný. Důležitá je vazba s kohoutkem a bedry. Přáním chovatelů je, aby horní linie byla rovná a jednotlivé partie na sebe dobře navazovaly.

Tak právě **bedra** by měla být dobře vázaná a nikoliv odsazená či dokonce klenutá neboli kapří. Jinak mohou být bedra rovněž dlouhá až krátká, široká až úzká.

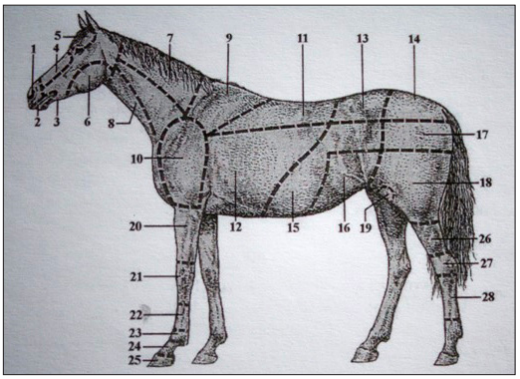
Záď posuzujeme ze strany a zezadu. Ze strany se nám může jevit jako rovná či skloněná, dlouhá až krátká. Ještě častěji se záď posuzuje zezadu. Z toho pohledu může být oválná, kulatá, štěpená, hranatá či střechovitá. Rovněž se posuzuje její šíře.

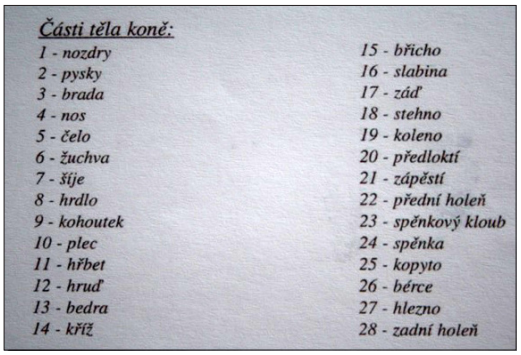
Ocas bývá buď vysoko, středně či nízko nasazený. U některých plemen se posuzuje i jeho kvalita a bohatost (např. u koní fríských či achaltekinských).

V **prsou** může být kůň úzký či široký (jednoduché pravidlo říká, že pokud se mezi přední končetiny koně vejde více než jedno kopyto, pak jsou prsa či hrudník široká, pokud méně, pak jsou úzká).

Hrudník z bočního pohledu může být hluboký, středně hluboký či mělký. Důležitá je i klenba žeber. Pokud je při měření koní hůlkovou a páskovou mírou rozdíl mezi oběma výsledky větší než 10 cm, znamená to, že buď je kůň v dobré výživné kondici, nebo má dostatečně klenutý hrudník, nebo obojí.

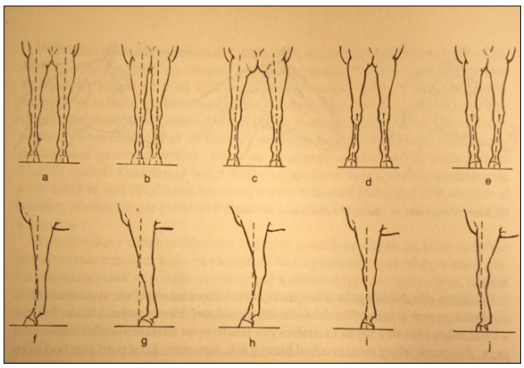
Při pohledu na **břicho** můžeme zjistit, že je tzv. senné, to znamená velké až roztažené, nebo naopak vykasané (což je velmi často u dostihových či sportovních koní).

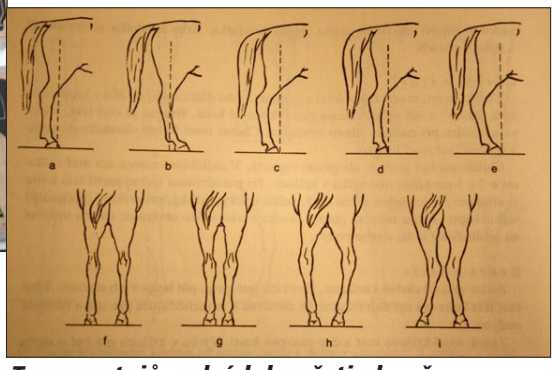
Popis krajin koně

Končetiny můžeme posuzovat rovněž zepředu či ze strany.
Postoj **přední končetiny** ze strany bývá pravidelný nebo předkročený, zakročený, přikleklý, beraní či medvědí (silně prohnutá spěnka). Při pohledu zepředu je postoj široký, středně široký (viz šíře na 1 kopyto), úzký, ale také pravidelný, sbíhavý nebo rozbíhavý, sevřený nebo rozevřený.
U **zadních končetin** při pohledu ze strany můžeme hodnotit postoj jako pravidelný, předstojný, zástojný a šavlovitý, při pohledu zezadu jako pravidelný, úzký, široký, kravský nebo sudovitý.
Kopyta na předních končetinách by měla s podložkou svírat úhel 50 stupňů, u zadní končetiny 55 stupňů. Pod kopytní rohovinou se nachází bílá čára. Pokud by došlo při podkování k průniku hřebíku až k ní, nazývá se to zakováním. Kůň pak začne kulhat a je nutné ho překovat a tím bolest koně odstranit.

Typy postojů předních končetin koně

Typy postojů zadních končetin koně

Všechny informace týkající se popisu koně jsou podrobně uvedeny v učebnicích zaměřených na chov koní (např. Jaromír Dušek: Chov koní, Nakladatelství Brázda).

8. BARVY KONÍ

Byla období, kdy se barvy koní daly počítat na desítky či stovky. V posledních desetiletích se české názvosloví ustálilo na osmi základních barvách. Třebaže u některých, hlavně zámořských plemen, bychom si s jejich popisem a našimi názvoslovnými možnostmi nevystačili, pro základní přehled zatím toto stačí. V případě potřeby se můžeme držet názvosloví dané řádem příslušné plemenné knihy.

Základní barvy koní

1. **Vraník**
   - černý kůň, event. s odznaky (odznaky jsou však na rozdíl od dalších barev nežádoucí)
2. **Hnědák**
   - barva srsti hnědá, hříva, ocas a spodky končetin černé
   - odstíny: černý, tmavý, světlý
3. **Ryzák**
   - barva srsti ryzá, hříva, ocas, spodky končetin téže barvy
   - odstíny: černý, tmavý, světlý, světlý s bílou hřívou, tmavý s bílou hřívou
4. **Isabela**
   - barva srsti žlutá, hříva, ocas a spodky končetin téže barvy nebo světlejší
   - odstíny: tmavá, světlá
5. **Plavák**
   - barva srsti žlutá, písková, hříva, ocas a spodky končetin černé, černý úhoří pruh
   - odstíny: tmavý, světlý, šedý (myšák)
6. **Bělouš**
   - barva srsti bílá, hříva, ocas a spodky končetin téže barvy
   - odstíny: černý, tmavě šedý, šedý, červený, smíšený
   - rozlišujeme dva typy běloušů – vybělující a nevybělující, častější je vybělující typ, kdy se hříbata rodí tmavá a až v průběhu dospívání vybělují (například starokladrubští bělouši)
7. **Strakoš**
   - základem je jedna z výše uvedených barev, velké bílé skvrny po těle
   - odstíny: černý, hnědý, červený, žlutý
8. **Albín, pseudoalbín**
   - bílý či krémově bílý, většinou modré výjimečně červené oči, kůže na rozdíl od bělouše růžová (bělouš ji má šedou). Albín se však nepovažuje za základní barvu koně – jedná se o zvláštnost, kdy kůň má nedostatek pigmentu.

Odznaky přirozené

- bez odznaků – kůň nemá žádné odznaky
- **na hlavě** – prokvetlé čelo, kvítek, hvězdička, hvězda, nosní pruh, lysina, lucerna (umístění – ve středu hlavy – je bez dalšího komentáře, na určité straně – např. pravostranná hvězda, levostranná lysina, hvězda protažená v nosní pruh), pysk, oba pysky bílé, skvrnité
- **na končetinách** – patka, patky, korunka(y), ve spěnce, nad spěnku, ve spěnkovém kloubu, nad spěnkový kloub, do půli holeně, holeň, nad holeň nebo hlezno, vysoko, bílá(é), slovo bílá se uvádí až na konci popisu odznaků na končetinách
- **na těle** – od hlavy a horní části koně směrem dozadu a dolů, např. na krku, na hrudi, na břiše, na zádi – tmavá skvrna, bílá skvrna

Získané odznaky

- **jizvy** – po zraněních z hříběcích či pozdějších let, po operacích či jiných veterinárních zákrocích
- **bílá srst** např. od odpaření srsti pod sedlem nebo postrojem (vznik nesprávným používáním sedla, případně postrojů)
- **výžehy** – označení koní vypálením v sedlové části, na krku či na stehně koně

9. MECHANIKA POHYBU

Chody koně

K základním chodům koní patří krok, klus a cval. Rychlost nebo tempo chodu je označováno termínem ruch.

Krok je pohyb čtyřdobý – nejdříve vykračuje např. pravá zadní končetina, následuje pravá přední, levá zadní a levá přední.

Klus je pohyb dvoudobý – současně kráčejí diagonální končetiny, to znamená pravá zadní a levá přední a dále pokračují současně levá zadní a pravá přední.

Cval je pohybem třídobým. Při cvalu vpravo začíná levá zadní, současně jde pravá zadní a levá přední končetina a jako poslední následuje pravá přední. Při cvalu vlevo začíná chod pravou zadní, pokračuje současně levou zadní a pravou přední a končí levou přední končetinou.

Křižování – zpravidla bývá důsledkem únavy koně a nastává při změně směru pohybu koně – kůň vpředu přeskočí na druhou nohu, ale záď zůstává cválat v původním nohosledu. To znamená, že přední končetiny cválají např. vlevo a zadní vpravo nebo naopak.

Při správném **couvání** se končetiny koně posouvají vzad diagonálně v kroku ve dvoudobém taktu. Couvání je pro koně nepřirozené a nikdy bychom neměli s koněm couvat příliš dlouho. Cvičně stačí tři čtyři kroky vzad.

V každém chodu je možné upravit tempo a rozlišujeme čtyři základní ruchy: ruch shromážděný, pracovní, střední a prodlužený, dalším termínem je prodloužení kroku. Přesný popis terminologie je uveden v drezurních pravidlech.

Krok

Klus

Cval

Nepravidelné chody

Mezi ně můžeme řadit například **křižování**, **kontracval** (cval na opačnou končetinu, než je směr pohybu na jízdárně), **rozložený cval** (čtyřtaktní cval, neboť zadní diagonální končetina dopadne o něco dříve než přední, vyskytuje často při příliš rychlém cvalu), **mimochod** (kůň kráčí souběžně stejnostrannými končetinami). V kroku se může projevovat tzv. **nákrok**, kdy jedna končetina dělá delší krok než sousední.

Stíhání – vada mechaniky pohybu koně, kdy kůň zasahuje kopytem zadní nohy svoji přední končetinu

Strouhání – vada mechaniky pohybu koně, při níž se kůň dotýká (strouhá) sousedními končetinami

Další termíny

Akce – způsob a výška zvedání předních končetin (nízká, střední, vysoká)

Kadence – počet kroků nebo cvalových skoků za určitou časovou jednotku

Kmih – odrazová energie zadních končetin

Ruch – tempo určitého chodu

10. CHOV KONÍ

K chovu koní používáme pouze licencované plemeníky zapsané v registrech plemeníků a chovné klisny zapsané nejlépe v nejvyšších oddílech plemenných knih.

Zapouštění

Klisnu zapouštíme tzv. přirozenou plemenitbou nebo inseminací. Pro obě varianty musí být klisna řádně veterinárně vyšetřena. U plemeníka se stoprocentní zdravotní stav předpokládá.

V případě inseminace se používá hluboce zmrazené sperma či zchlazené čerstvé sperma, které přiveze inseminátor nebo veterinární technik. Výhodou je, že klisnu nemusíme převážet k hřebci a pouze platíme za poskytnuté služby (inseminační dávky, práci a cestu inseminátora, následnou kontrolu). U hříbat narozených z inseminace se nechává potvrdit paternita prostřednictvím DNA.

Březost

Březost klisen trvá 11 měsíců, většinou se uvádí průměr 333 dní, ale běžný je i porod až o 2–3 týdny časnější nebo naopak i o měsíc pozdější.

Díky **anatomické stavbě pánve klisny** (na rozdíl například od krávy) probíhá většina porodů bez problémů.

Hříbě je v matce uloženo hřbetem směrem dolů a zádí směrem k hlavě klisny. Teprve krátce před porodem se otočí hřbetem nahoru, přední končetiny se dostanou před hlavičku. V této poloze se hříbě chystá na svět.

Hříbě po porodu

Čerstvě narozené hříbě leží zpravidla za matkou ještě připojené pupeční šňůrou. Ta se většinou sama oddělí v nejužším místě blízko pupku hříběte (při vstávání matky či hříběte). V případě nutnosti musíme pupeční šňůru oddělit asi 5–10 cm pod pupkem.

Klisně musíme umožnit, aby mohla hříbě olízat. Tím ho nejen očistí, ale zároveň mu masíruje břicho, což následně umožní lepší odchod první stolice, tzv. smolky.

Hříbě bývá aktivní a snaží se brzy vstávat, některá hříbata se postaví do několika minut, jiným to trvá i dvě hodiny. Běžně je to do jedné až dvou hodin. Většinou není potřeba, abychom hříběti pomáhali se vstáváním, a pokud to není životně nutné, neměli bychom do toho hříběti ani matce zbytečně zasahovat.

Zdravé hříbě má dobře vyvinut sací reflex, takže se hned shání po strukách klisny. První mléko, kterému se říká mlezivo, je pro hříbě velmi důležité, neboť obsahuje ochranné látky a má i lehce projímavý účinek usnadňující odchod smolky.

Hříbě začíná samostatně žrát trávu, když na ni trochu dosáhne, a to bývá až tak okolo druhého měsíce, a ještě si k tomu někdy musí kleknout či naopak široce rozkročit přední končetiny.

Hříbata se od matky odstavují obvykle kolem šestého měsíce věku.

Klisna s hříbětem

Tělesná vyspělost

Tělesně je teplokrevný kůň dospělý mezi 3. až 4. rokem a například tzv. barokní plemena, jako koně starokladrubští a lipičtí, patří mezi pozdní plemena a vyspívají až mezi 5. až 6. rokem.
Průměrný dospělý teplokrevný kůň váží 500–600 kg.

11. USTÁJENÍ KONÍ

Pokud máme svého koně ustájeného v nájemní stáji, pak kromě drobných úprav boxu nemůžeme její parametry příliš měnit. Máme-li však možnost si vlastní stáj postavit, je třeba vědět, že by měla stát na suchém, slunném, mírně vyvýšeném místě, chráněná před větrem (lesem, vyšším kopcem, vesnicí apod.). Orientace budovy by měla být sever – jih a kolem stáje by měl být dostatek prostoru pro vybudování výběhů, pastvin a jízdárny.

Stáj

Staré stáje, jako i většina dříve postavených budov, byly kamenné – v létě v nich byl příjemný chládek, v přechodných obdobích držely teplo a v zimě nepropouštěly tolik chladu zvenku. Dnes jsou stáje stavěny zpravidla z cihel, tvárnic, panelů, dřeva nebo kombinace těchto materiálů.
Podlaha stáje má být pevná, pružná a nepropustná. Vhodná je např. z dubových nebo modřínových špalků napuštěných konzervačním roztokem. Betonové podlahy nejsou příliš vhodné – jsou studené a tvrdé a okovaný kůň po nich může snadno uklouznout. Je proto vhodné beton pokrýt pásovou tvrzenou gumou nebo podobnými materiály, které dnes nabízejí specializované firmy. Zápory betonu můžeme v nejhorším kompenzovat vydatnou podestýlkou. Cihlová podlaha má obdobné vlastnosti jako betonová, ale je o něco teplejší. Někdy se ve stáji dělá podlaha z udusané cihlářské hlíny a písku, není však příliš odolná zátěži způsobené koňskými kopyty a vyžaduje pravidelnou úpravu.
Výška stropu ve stáji by se měla pohybovat mezi 3–3,5 m. Je nutné zabezpečit správné větrání – dostatečný přísun čerstvého vzduchu bez průvanu.

Krmný žlab a napáječka

Krmný žlab má koni umožňovat přirozené držení těla a podle kategorie koní je umístěn ve výšce 60–125 cm od podlahy. Může být z různých materiálů, nejčastěji je však kameninový, kovový nebo plastový. Vedle žlabu nebo v rohu boxu u napáječky může být koš na objemnou píci – obvykle ze železných prutů nebo dřevěný. Dnes se však většinou koše nepoužívají a seno se dává rovnou na čistou podlahu boxu. Pokud však chceme koš nebo jesle na seno do boxu umístit, rozhodně by neměly být příliš vysoko, pro koně je takové krmení nepohodlné, musí se stále prohýbat a nepřirozeně zvedat hlavu.
Automatické napáječky by měly být vybaveny uzávěrem (aby bylo možné v případě uhřátí nebo nemoci koně regulovat jeho příjem vody). Některé stáje jsou vybaveny rezervoáry, díky kterým koně jednak nepijí vodu příliš studenou, jednak také umožňují kontrolu množství vody, kterou kůň vypije.

Dveře u stájí by měly být vždy dvoudílné, aby umožňovaly dostatečné větrání, široké alespoň 2 m i více. Šířka chodeb ve stáji by měla být 2,5–3 m, čím širší, tím lepší.

Kůň potřebuje stáj vzdušnou, chladnější a suchou, s okny alespoň 150–200 cm nad zemí, stále čistou a uklizenou. Všechny stájové prostory by se měly minimálně 1x ročně vybílit a vydesinfikovat. Porodní boxy by měly být vydlaždičkované, lehce omyvatelné a desinfikovatelné.

Typy ustájení koní

Koně mohou být ustájeni v boxech, ve volných stájích, na stáních nebo v tzv. anglických či letních boxech nebo v režimu 24/7.

Boxové ustájení – minimální rozměr boxu by měl být 3 x 4 m. Stěny zhotovené z kolmo zasazených vyschlých fošen o síle alespoň 3 cm. Dřevěná výplň má sahat do výšky 130 až 150 cm. Mříže musí být tak blízko u sebe, aby se mezi ně nemohla dostat noha koně. Slabší prkna ve stěnách boxu nejsou vhodná, neboť při vykopnutí lehce praskají a kůň by se mohl zranit.
Při práci v boxu bychom měli koně vždy uvazovat.

Boxové ustájení vnitřní

Volné stáje – jsou vhodné pro skupinové ustájení koní, především hříbat, chovných klisen a klisen s hříbaty. Hříbě do jednoho roku potřebuje 5–6 m plochy stáje, klisna s hříbětem 12 m. Žlaby jsou umístěny podél stěn, koně se při krmení jádrem a při čištění uvazují. Objemné krmivo se rozprostírá zpravidla do středu stáje, nebo tak, aby k němu mělo přístup co nejvíce koní. Ve skupině by mělo být 10–20 koní, větší množství s sebou nese riziko úrazů.

Volné stáje

Stání – tento typ ustájení již neodpovídá současným zoohygienickým předpisům a téměř se nepoužívá. Ve stáních, která jsou v řadě vedle sebe a jejichž rozměry jsou cca 1,70 m na 3 m, jsou koně uvázáni na ohlávce. Dřevěné stěny oddělující jednotlivá stání by se měly střídat s přívorami (přepažníky, „štrajcpány“) tak, aby vedle sebe stáli dva koně odděleni přívorou, po stranách dřevěnými stěnami (umožňuje to lepší otáčení koní a snazší pomoc při případném zavalení koně (situace, kdy kůň leží u zdi všemi končetinami u stěny a nemůže se zvednout). Vazné stáje mají být v brzké době v zemích Evropské unie zakázány, takže ani u nás bychom neměli rozšiřovat jejich výstavbu.

Stání pro koně

Anglické nebo také letní boxy – anglický typ ustájení spočívá v tom, že horizontálně půlené dveře boxu vedou přímo na dvůr nebo do výběhu. Jejich horní část je po většinu roku otevřená a koním umožňuje výhled a dopřává řadu vnějších vjemů a podnětů. V našich podmínkách jsou však v zimě často problémy se zateplením stáje a zamrzáním vody.

Letní boxy pro koně

Na každém stání nebo boxu má být tabulka ustájeného koně, na které je uvedené jeho jméno, datum narození a původ – jméno matky se píše vlevo a doplňuje se jménem jejího otce, jméno otce koně se uvádí na pravé straně. Tabulka mívá bílý podklad a černé písmo, případně naopak. U anglických plnokrevníků se používá červené písmo. Praktické je také uvést na tabulce jméno majitele a kontakt na něj.
Pro uvázání ve stáji musí mít kůň ohlávku „vazačku“ a vazný řemen „vazák“. Koně by nikdy neměli být uvazováni na řetěz (pokud ano, musí být řetěz potažen gumou nebo plastem, aby nedošlo ke zra-

nění). Ohlávku hříbat uvazujeme ke karabině vazáku provázkem, který v případné panice hříbě přetrhne. Předcházíme tím nebezpečí, že se hříbě uškrtí na ohlávce. Snímání ohlávek na noc všem koním by mělo být samozřejmostí – při tom kontrolujeme i vhodnou velikost ohlávky, aby koním nebyla těsná nebo aby nánosní část nespočívala až dole na nozdrách.
Režim 24/7 znamená, že koně jsou 24 hodin denně 7 dní v týdnu ve výběhu, tedy po celý rok žijí venku mimo stáj.

12. KRMENÍ KONÍ

Nejdůležitější částí péče o koně je jejich krmení. Objem a složení krmné dávky jsou určeny plemennou příslušností, kategorií koně a jeho pracovním nebo sportovním využitím. V chovu záleží i na pohlaví, u klisen na stádiu březosti či období kojení a u hříbat v odchovu na jejich věku. Všeobecně také rozhoduje stávající kondice a zážívnost čili využití živin koněm z krmiva Pro živinově i objemově vyváženou krmnou dávku se používají krmivářské tabulky a speciální krmivářské programy.
Kůň má dostávat krmení minimálně dvakrát denně, lépe třikrát denně. Častější krmení je pro koně příznivější vzhledem k objemu a anatomické stavbě trávicího ústrojí. Kůň na rozdíl od krávy není přežvýkavec, má pouze jeden poměrně malý žaludek, jehož objem je 10 – 25 l, zásobárnou potravy je tlusté střevo o objemu cca 130 l.

Obecné zásady krmení

Koně bychom měli krmit hospodárně, využívat přírodních zdrojů v okolí, zabezpečit vhodné životní prostředí na pastvinách, ve výbězích i ve stáji, dbát na správnou hygienu, dostatečný přístup k vodě (hlavně při pobytu mimo stáj, neboť většina stájí je vybavena automatickými napáječkami) a správné složení krmné dávky. Je nutné mít na paměti, že pohoda a klid ve stáji ovlivňují psychiku koně a tím také dobré využití krmiva. Pokud koně nemají k dispozici pastvinu, měli bychom jim v sezoně zabezpečit přiměřený příjem zeleného krmiva.
Základem správné výživy je i pravidelnost krmení a množství krmiva podávané ve vhodnou dobu. Koně bychom neměli trápit hladem ani překrmovat. Správná výživa je základem dobrého zdraví koně.

Nezávadnost krmiva

Při krmení je nutné dbát na zdravotní nezávadnost krmiva. Krmivo nesmí být plesnivé, shnilé, zmrzlé, žluklé, špinavé apod. Zelená píce nesmí být zapařená nebo zmrzlá. Voda musí být vždy čerstvá a čistá o teplotě 10–13 °C.
Koni je třeba dopřát dostatek času na příjem krmiva. Napáječka, žlab i případný koš na seno se musí udržovat v naprosté čistotě a denně kontrolovat. Podávání krmiva do špinavých nádob je vizitkou nekvalitní práce a nezodpovědnosti. Při krmení bychom také měli dbát, aby kůň spolu s krmením nespolkl hřebík, kámen či jiný předmět. Vzhledem k neschopnosti koní zvracet je to pro ně mimořádně nebezpečné.

Rozdělení krmiv

Podle původu – rostlinná, živočišná a minerální
Podle množství živin ve váhové jednotce – objemná a jadrná
Podle způsobu získání – statková a průmyslová
Podle obsahu krmných složek – krmné směsi komplexní a doplňkové, minerální a vitaminové směsi a přísady

Mezi krmiva rostlinného původu patří: zelená píce, seno, sláma, okopaniny, obiloviny.
Mezi krmiva živočišného původu patří: sušené mléko, někdy se koním přidává třeba i tvaroh nebo vejce, občas jsou součástí krmných směsí i krevní, kostní nebo rybí moučky.
Mezi minerální přísady patří: sůl, krmný vápenec, plavená křída, krmné fosforečnany.

Objemná krmiva – zelená píce, seno, sláma, okopaniny, siláž, senáž.
Jadrná krmiva – obiloviny (oves, ječmen, pšenice, kukuřice, otruby, luštěniny), bob koňský, hrách krmný, sója, olejniny, lněné semínko. Dále cukrovarské řízky, melasa, krmný cukr, sladový květ, pokrutiny, extrahované šroty.

Statková krmiva – jsou krmiva, která si můžeme vyprodukovat sami nebo je můžeme zakoupit od zemědělců-prvovýrobců: různé druhy zelené píce z trvalých nebo umělých travních porostů, sena luční, vojtěšková, jetelová, sláma (jako krmivo je nejlepší ovesná a ječná), okopaniny (mrkev, krmná řepa, cukrovka), senáž, siláž (pro koně je vhodná kukuřičná), někdy se koním přidávají ovesné či pšeničné plevy.
Průmyslová krmiva – tato krmiva buď vyrábějí zemědělci-zpracovatelé, nebo specializované firmy: kompletní a doplňkové krmné směsi, jejichž součástí bývají často i původní průmyslová krmiva – cukrovarské řízky sušené, melasa, sušené bramborové vločky nebo řízky, sladový květ, žitné a pšeničné otruby, lněné pokrutiny, lněný extrahovaný šrot atd.

Objemná krmiva

Seno

K nejčastěji používanému objemnému krmivu patří seno z lučního porostu sečeného před květem. Koním lze podávat i seno vojtěškové nebo jetelové, obě jsou bohatá na bílkoviny. Při krmení senem je vhodné podávat polovinu dávky lučního sena a polovinu vojtěšky, nebo střídat druhy sena při krmení v průběhu dne (ráno a v poledne menší dávky vojtěšky, večer luční seno) nebo po týdnech či dekádách. Průměrná denní dávka lučního sena je 6–10 kg pro dospělého koně, pokud krmíme senem vojtěškovým, pak je dávka asi o jednu třetinu až polovinu nižší. Pokud senem pouze přikrmujeme, pak stačí 1–3 kg na koně. Seno bychom měli koním podávat poblíž napáječky – většina koní ráda seno hned zapíjí, někteří koně si seno v napáječce dokonce máčejí.
Praktické a často používané jsou také sítě na seno, které se zavěšují do boxu nebo se využívají při delším transportu koní, aby koně mohli i během cesty a přestávek konzumovat suchou píci. Čerstvé seno je bezpodmínečně nutné krmit nejdříve po šesti týdnech po usušení a uskladnění. V této době se seno musí tzv. vypotit. Nedodržení této podmínky může mít za následek vážné koliky.

Základní krmivo pro koně – seno

Krmná sláma

Mezi doplňková objemná krmiva patří krmná sláma. Používá se především ječná a ovesná a denně se doporučují zkrmovat cca 2 kg. Spotřeba však závisí na kvalitě slámy, je-li kůň podestýlán dobrou slámou, je i konzumace vyšší. Sláma stejně jako seno by se neměla zkrmovat dříve než za šest týdnů po sklizni. Při podestýlání pilinami je možné množství zkrmované slámy lépe odměřit a kontrolovat. Zatuchlou a shnilou slámu musíme z balíku odstranit.
K podestýlání koní můžeme používat i pšeničnou nebo žitnou slámu. Při místování boxů (z německého „Mist"–hnůj) pečlivě vyvezeme veškerou mokrou a znečištěnou slámu a koním zajistíme novou kvalitní suchou podestýlku.

Zelená píce

Koně mohou získávat čerstvé zelené krmivo dvojím způsobem. Nejpřirozenější je to pro ně na pastvinách. Druhým způsobem je dovoz zeleného krmiva do výběhu nebo do stáje.
V době zelené vegetace je nejvhodnějším krmivem zelená píce – luční porost, jílky, jetelotravní směs, zelený oves, luskovino-obilní směsky, kukuřice. Zelená píce se zkrmuje vždy čerstvá, ráno navezená. Pokud zbyde na odpolední krmení, je třeba píci rozprostřít po zemi na stinném místě. Dospělému koni můžeme předložit denně kolem 30 kg zelené píce. Koním v náročnějším tréninku či sportu podáváme méně zeleného krmiva: 10–15 kg, abychom příliš nezatěžovali jejich trávicí trakt těžkým objemným krmivem, a aby se také tolik nepotili. Pro koně v náročném sportovním tréninku zelená píce není vhodná buď vůbec, nebo jen v malém množství do 5 kg. Zbytek krmné dávky pak bude tvořit kvalitní seno a jadrná krmiva.

Zelená píce se koním vozí do stájí na kolečkách

Pastva

K pastvě mají koně zpravidla k dispozici přirozené nebo umělé travní porosty. Přirozené porosty vznikly samozatravněním a jsou to běžné louky a pastviny. Jejich kvalitu můžeme ovlivnit dosíváním trav, hnojením, ošetřováním, délkou a způsobem pastvy nebo dobou slizně.
Umělé travní porosty jsou založené člověkem a z hlediska doby jejich využití se rozdělují na dočasné a trvalé (nad 8 let).
Tvořeny jsou většinou jetelotravními směskami. Vhodná výška trávy pro pasení je okolo 15–25 cm. Pro louky mohou být trávy střední až vyšší, pro pastviny střední až nižší. Z jetelovin je pro louky nejvhodnější jetel luční, pro pastviny jetel plazivý. Velmi oblíbená je u koní kukuřice sklízená nazeleno, která vydrží dlouho do podzimu (listopad).
Pro koně i pro ošetřovatele je optimální, jestliže se koně mohou dostatečně napást. Při denním pobytu na pastvě dokáže kůň zkonzumovat 30–50 kg zelené píce. Kůň by měl denně strávit na pastvině minimálně 4–8 hodin. V horkých letních měsících je vhodná noční pastva, kdy koně netrápí úmorné vedro a hmyz. U koní na pastvě musíme důsledně sledovat jejich zdravotní stav, hierarchické vztahy a dbát na jejich bezpečí.

Pastviny

Senáž a siláž

Kvalitní senáž může být součástí zimní krmné dávky. Zpravidla se používá senáž z lučních porostů slisovaná do velkých kulatých balíků potažených silnou fólií. Po otevření balíku je třeba senáž co nejrychleji spotřebovat (během jednoho, maximálně dvou dnů – záleží na počasí). Senáž se koním podává společně se senem v dávce asi 10–15 kg senáže a 2–4 kg sena.
Ze siláží se nejčastěji používá kukuřičná, která je sladší a koně ji čerstvou rádi konzumují. Ve všech případech přechodu na jiné druhy krmiva (ze sena na zelenou píci, senáž či siláž) je třeba postupné přivykání koní. V závěru sezony zase postupného odvykání a přechodu na seno.

Jadrná krmiva

Oves

Z jadrných krmiv je nejpoužívanější oves, který obsahuje glukosid koniferin a alkaloid avenin. Pluchy ovsa způsobují mechanickou stimulaci nervstva trávicího traktu. Oves se koním podává celý, mačkaný, máčený nebo šrotovaný buď jako hlavní jadrné krmivo, nebo jako součást granulované krmné směsi. Průměrná denní dávka je 2,5–5 kg, v době bohaté pastvy a pracovního klidu to může být pouze 0,5 kg, naopak v době náročného tréninku i 7 kg. Mačkaný oves je vhodné zkrmovat bezprostředně po úpravě, nejdéle však do tří dnů, později začíná mačkaný oves žluknout.
Oves mohou nahradit nebo doplnit další obiloviny. Většina obilovin, luskovin či olejnin bývá v různém poměru součástí krmných směsí pro koně.

Ječmen

Součástí krmné dávky bývá i ječmen, který může běžně z jedné třetiny nahradit oves. Někdo nahrazuje ječmenem oves kompletně. Ječmen má vyšší krmnou hodnotu a koně po něm více přibývají na váze, nezvyšuje však výkonnost. Přechod na ječmen však nesmí být náhlý, je nutné koně na něj postupně zvyknout, jinak hrozí zažívací obtíže.

Žito, pšenice a kukuřice

Žito a pšenice se v našich oblastech využívají ke krmení koní jen zcela výjimečně, bývají však občas v nízkém procentním zastoupení v kompletních krmných směsích pro koně.
Kukuřice se vyznačuje vysokou energetickou hodnotou. Pravidelně bývá součástí krmných směsí pro koně, a to v různých úpravách – drcená, šrotovaná nebo extrudovaná, kukuřičné lupínky bývají součástí „koňského müsli“. Kukuřice by mohla nahradit oves maximálně do poloviny jeho krmné dávky. Koně po ní dobře přibývají na váze, ale kukuřice nezvyšuje výkonnost, spíše ji tlumí. Ječmen nebo kukuřice jsou vhodné pro koně, kteří jsou v horší výživné kondici či hůře zážívní.
V malých dávkách je možné koním podávat i proso.

Luštěniny

Krmný bob a krmný hrách

Obě luštěniny je možné přidávat do krmné dávky jadrných krmiv. Protože však tyto plodiny působí u koní nadýmání, přidáváme je maximálně do 10 % krmné dávky. Dieteticky je kvalitnější bob, hrách má zase vyšší biologickou hodnotu. Pro lepší stravitelnost se většinou šrotují.

Sója

Sója patří mezi kvalitní bílkovinná krmiva, je lehce stravitelná. Koním se podává buď jako doplněk jadrných krmiv, jako součást kompletních krmných směsí, nebo jako sojové mléko pro sající hříbata a kojící klisny.

Olejniny

Lněné semínko

Získává se ze lnu a má vysoký dietetický účinek. Vařené nebo spařené vytváří sliz a působí příznivě na trávicí ústrojí koní. Klisnám se podává v dávkách do 1 kg před porodem a po porodu, neboť posiluje organismus. Vhodné je také pro koně nemocné, oslabené nebo v rekonvalescenci, či koně v náročném tréninku nebo těžké práci (např. v lese).
Pro zesláblé nebo vysoce pracovně zatížené koně (dostihové) můžeme připravit tzv. mash (meš) – z mačkaného ovsa (3 kg), pšeničných otrub (0,5 kg), lněného semínka (0,1 kg), soli (0,06 kg) a 2,5 l horké vody. Přidat lze také ječmen, sladový květ, byliny apod.

Okopaniny

Vhodným dietetickým krmivem je **krmná mrkev**, která se krmí v dávce cca 3–5 kg na koně a den. **Krmná řepa** se může krmit v čerstvém i sušeném stavu. Čerstvé čisté řepy se může denně zkrmit 3–7 kg na koně.

Krmné směsi

Komplexní krmné směsi

Obsahují všechny živiny a látky, které plně zabezpečují všechny výživové a energetické potřeby zvířat. Pro koně se u nás nevyrábějí – ve velké většině případů koním podáváme objemová krmiva, v zahraničí se někde používají pro dostihové koně.

Doplňkové krmné směsi

Používají se jako doplněk k vyrovnání živin v krmné dávce složené z objemných krmiv. Obsahovat mohou v různém procentuálním poměru například kukuřici, úsušky pícnin, ječmen, oves, pšeničnou mouku, pšeničné otruby, melasu, cukr, lněné semínko, pšeničné klíčky, sojovou mouku, krmné kvasnice, minerální a vitaminové doplňky, krmnou sůl apod.).
Dnes existuje nepřeberné množství doplňkových krmných směsí pro všechny kategorie, plemena, zátěže a stavy koní. Nejlevnější krmné směsi však nemusejí poskytnout tak dobré živiny jako jeden až dva klasické druhy obilovin, naopak ani nejdražší krmná směs není zárukou optimální výživy. Při výběru je vždy potřeba zvážit potřeby koně, jeho stav a zátěž a podrobně prostudovat složení konkrétní krmné směsi. Vyplatí se také spolehnout se na obyčejný selský rozum – pokud se na zemi koně po šest tisíc let své existence obešli bez krmných směsí, není ani dnes bezpodmínečně nutné je používat. Vhodné jsou především pro sportovní koně ve vysoké zátěži.
Základní skladba granulované krmné směsi: ovesný a ječný šrot, pšeničné otruby, lněný extrahovaný šrot, kukuřičný šrot, minerální přísady atd.

Krmnou dávku je třeba operativně přizpůsobovat pracovnímu zatížení koně, jeho zdravotnímu nebo reprodukčnímu stavu. Přiměřená vyvážená krmná dávka je zárukou dobrého zdravotního stavu a výkonu koně. Koně nesmíme překrmovat, neboť mohou trpět trávicími, pohybovými nebo reprodukčními problémy. Každý kůň musí mít svou individuální krmnou dávku.

Při sestavování krmných dávek doporučujeme konzultaci s odborníky, kteří se specializují na výživu koní. Jednak mají zkušenosti a navíc mají k dispozici počítačové programy na zpracování individuálních krmných dávek.

Napájení

Kůň musí mít po celý den k dispozici dostatečné množství vody, neboť denně vypije 30–50 litrů. Voda musí být vždy čistá, čerstvá, v ideálním případě odstátá, ne ledová (což bohužel nelze zajistit, pokud koně pijí z napáječek). Uhřátí koně mají dostat nejdříve seno a teprve potom mohou pít vodu. Nachlazeným koním podáváme vlažnou vodu.

Napáječky pro koně

Minerální doplňky

Významnou součástí krmné dávky je minerální výživa. Každý kůň by měl mít k dispozici kostku krmné soli, která může být obohacena některými prvky (hořčík, jód atd.). Kostka soli je pro koně vhodnější než přidávání soli přímo do krmiva, neboť kůň si sám podle vlastní potřeby určuje její spotřebu. Specializované prodejny nabízejí široký výběr minerálních přísad, jejichž dávkování bývá přiloženo ke každému balení. Obvykle stačí dodržovat spodní hranici předepsané dávky. Ta se koním podává jednou denně spolu s ranním nebo večerním krmením.

Jedovaté rostliny

Mezi jedovaté rostliny, které by se v žádném případě neměly dostat koni do žrádla, patří pryskyřičníky, ocúny, vlaštovičníky, konvalinky, starčeky, různé druhy zvonků, přesličky, kapradiny, rulík zlomocný i řada okrasných květin pěstovaných na zahradách (včetně narcisů) a mnoho pokojových rostlin. Nebezpečný je tis, který se vyskytuje v parcích, jedovatá je také řada ozdobných tújí, buxusy, rododendrony, štědřenec, a nebezpečné pro koně mohou být i spadané listy a nažky javoru.

13. PÉČE O KONĚ – VE STÁJI, PŘED A PO JEŽDĚNÍ

Příprava koně před ježděním

Správná příprava koně před ježděním je důležitá nejen z hlediska zdravotního, estetického a psychologického, ale i z důvodů sportovních a výkonnostních.
Zahrnuje **čištění, sedlání a uzdění** a současně kontrolu zdravotního stavu koně. Důležité je také dbát na to, aby se dodržovala minimálně hodinová pauza mezi krmením a ježděním.

Čištění

Čištěním zbavujeme koně nejen prachu a nečistot, ale zároveň mu masírujeme kůži a podporujeme prokrvení povrchu těla.
K čištění koně potřebujeme: 1 hřbílko gumové, 1 hřbílko kovové, jemný oválný kartáč, rýžový kartáč, prachovku, háček na kopyta, hřeben a houby. Každý kůň má mít své čištění. Neměli bychom používat jedno čištění na více koní.
Při příchodu do boxu oslovíme koně jménem nebo povelem „ustup“, případně ho jinak vhodně slovně upozorníme na naši přítomnost. Při čištění by měl být kůň uvázán. Abychom předešli zranění, je vhodné uvázat koně na očko z provázku připevněného na vázací kruh. Kůň v případě paniky provázek snadno přetrhne. Uzel, kterým koně přivazujeme, musí být ze stejného důvodu snadno uvolnitelný.

Postup

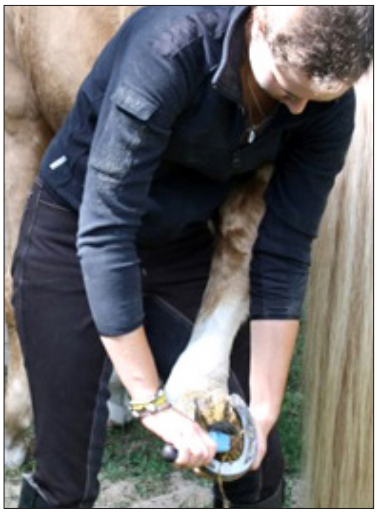
Koně začínáme čistit z levé strany. Nejprve použijeme gumové hřbílko, které vždy držíme v ruce, která je blíže k hlavě koně. Krouživými pohyby začínáme na krku koně a pokračujeme ke hřbetu, pak přes plece, přední nohu, břicho a záď k zadní noze. Stejným způsobem postupujeme na druhé straně koně. Prach, který se nashromáždil ve hřbílku, vyklepáváme pokud možno mimo box, obvykle na podlahu chodbičky, odkud jej pak opatrně smeteme.
Poté uchopíme do ruky, v níž jsme předtím drželi gumové hřbílko, jemný kartáč a do druhé ruky kovové hřbílko. Všechen prach a nečistoty, které jsme gumovým hřbílkem dostali na povrch srsti, odstraňujeme jemným kartáčem. Kartáč vedeme po srsti většinou v 30–50 cm dlouhých tazích. Pořadí

kartáčování jednotlivých partií je shodné jako při čištění gumovým hřbílkem. Po každém tahu očistíme kartáč o kovové hřbílko, které pravidelně vyklepáváme. Při čištění jemným kartáčem nesmíme zapomínat vyčistit i hlavu, krk pod hřívou, plece, břicho, dolní i vnitřní části končetin.
Poté koni můžeme pročesat hřívu a ocas speciálním hřebenem a prsty. Rýžový kartáč není k česání žíní vhodný, neboť je příliš vytrhává. Při pročesávání žíní ocasu přidržujeme jednou rukou ocas v horní třetině a druhou rukou opatrně pročesáváme jeho dolní část. Někdo pouze prsty probírá žíně a odstraňuje jednotlivá stébla slámy či sena.
Rýžovým kartáčem můžeme vyčistit ta místa koně, na která nestačí hřbílko a jemný kartáč (např. nohy, záď od bláta či od hnoje). Nakonec celého koně přeleštíme prachovkou, jednou vlhkou houbou otřeme nozdry a jinou okolí řitě.

Čištění koní

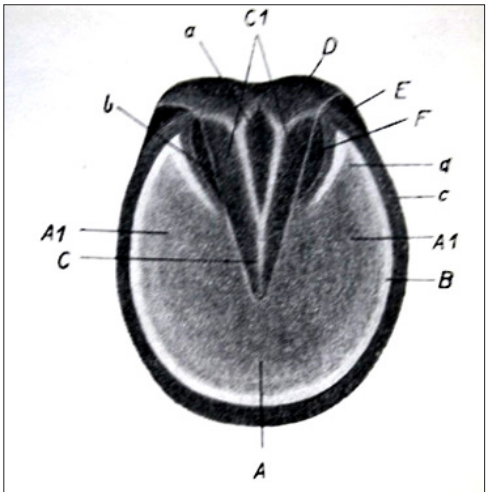
Nakonec speciálním háčkem vybereme nečistoty z kopyt. Při tom postupujeme tak, že přistoupíme zleva ke koni (zpravidla začínáme u levé přední nohy), otočíme se zády k hlavě koně, ruku položíme na lopatku koně a pozvolna ji posouváme po zadní straně končetiny k holeni. Zde mírným poklepem za současného tlaku ramenem nutíme koně přenést váhu na pravou nohu. Pak uchopíme nohu ve spěnce a povelem „nohu" koni zdůrazníme svůj požadavek. Nohu zdviháme tahem do vodorovné polohy přední holeně. Pro lepší stabilitu je vhodné mírné rozkročení (levá noha je vykročena a pravá posunuta vzad) a opření levého ramene o lopatku koně. Levou nohu držíme v levé ruce, v pravé ruce držíme háček, jímž odstraňujeme nečistoty a kontrolujeme stav kopyta a podkovy. Je třeba pečlivě vyčistit i postranní střelkové rýhy a střední střelkovou rýhu. Nohu vracíme na zem pomalu a úkon doprovázíme slovní pochvalou.
K zadní noze přistupujeme z boku (opět zády k hlavě koně) a rukou sjíždíme od zádě přes stehno k hleznu odtud po vnitřní straně holeně (za současného poklepu na holeň a upozornění „nohu") ke spěnce a zvedáme nohu směrem od koně dozadu. Holeň koně si můžeme opřít o své koleno z vnitřní strany. Zadní kopyto čistíme stejně jako přední. Vybíráním z kopyt zamezíme, aby koni zůstal v kopytních rýhách či pod podkovou kamínek, který by ho tlačil. Zároveň při čištění kopyt kontrolujeme jejich stav.

Čištění kopyt

K péči o kopyta patří také jejich natírání speciálním přípravkem. Mazání kopyt má estetickou, ochranou a regenerační funkci. Zabraňuje vysychání kopytní škáry, pronikání vody a zároveň zvyšuje pružnost kopytní rohoviny. Na trhu je celá škála prostředků naší i zahraniční výroby. Běžné tuky a oleje nejsou vhodné. Při mazání kopyt (kopyta musí být suchá) bychom měli dbát, aby nátěr dosahovat 0,5–1 cm pod korunku. Kopyta však není dobré mazat denně, zpravidla pouze dvakrát či třikrát týdně.
Kůň potřebuje 1x za 6–8 týdnů vystrouhat a překovat. U sportovních koní se nejčastěji používají tzv. pantoflice, což je lehčí typ podkov. U hříbat, mladých koní na pastvině a koní na odpočinku podkovář kopyta pouze strouhá. Ostatní koně k tomu ještě podkovává. Podkovy chrání kopyto při pohybu na tvrdém nebo kamenitém terénu.

Popis kopyta

219. Pohled na rohové pouzdro zespodu. A, A1 — rohové chodidlo, A — tělo rohového chodidla, A1 — větve rohového chodidla, B — bílá čára, C, C1 — rohový střel, C — hrot rohového střelu, C1 — ramena rohového střelu, a — střední rýha střelová, b — postranní rýha střelová, D — rohová patka, E — rohová stěna, F — rozpěrky, c — chodidlový okraj, d — úhel patkový.

Čištění po ježdění

S výjimkou mrazivých měsíců můžeme koním po ježdění omývat nohy (ostříkat hadicí, případně použít nádobu s vodou a houbou). Myjeme hlavně dolní části končetin (přední a zadní holeně včetně kloubů a kopyta). V létě můžeme koně omývat celé. Vodu ze srsti odstraňujeme speciální stěrkou, koně poté vodíme a sluníme až do jejich uschnutí. Nemyjeme uhřáté a nastydlé koně.
K vysušení srsti koně se používá také víchování. Zejména když se kůň po práci zpotil. Z delší čisté slámy připravíme dva víchy tak, že slámu několikrát stočíme a přeložíme napůl. V každé ruce držíme jeden vích, přičemž jeden tah vedeme po srsti a druhý proti srsti. Po sprchování víchujeme koně celého, jinak zvláště důkladně vysušujeme místa zpocená (krk, plece, hřbet pod sedlem) nebo mokrá – břicho po brodění nebo mytí, bedra (ledviny) po zmoknutí nebo zasněžení. Kůň má být vyvíchován dosucha. Po vyvíchování koně dosucha ho vyčistíme běžným způsobem. Nakonec ošetříme případné drobné ranky nebo déle hojitelná zranění (škrábnutí, odřeniny, podlomy apod.).

14. BEZPEČNOSTNÍ A ETICKÉ PODMÍNKY PROVOZU JEZDECKÉ STÁJE A JEZDECKÉHO VÝCVIKU

- Při příchodu do jezdeckého nebo chovatelského areálu je povinností každého ohlásit se a respektovat pokyny majitele, trenéra nebo zkušených jezdců a ošetřovatelů, a bez jejich vědomí se nepřibližovat ke koním.
- Je nutné dodržovat ústně nebo písemně sdělené bezpečnostní a další podmínky provozu stáje.
- Zakázáno je vstupovat do výběhů a pastvin bez doprovodu zodpovědné osoby, neboť hrozí nebezpečí úrazu.
- Ve stájích a při zacházení s koňmi se chováme klidně – neběháme, nekřičíme, koně neplašíme a bez souhlasu majitele ani nekrmíme pamlsky.
- Pro jezdecký výcvik je nutné se vhodně vybavit, především obléci (viz kapitola 18. o jezdeckém oblečení).
- Při příchodu ke koni ho dostatečně hlasitě oslovíme, přistupujeme z levé strany, ve volném prostranství nepřistupujeme ke koni nikdy zezadu (na stáních, kde je možný přístup pouze zezadu, koně důrazně oslovíme).
- Při zacházení s koněm vždy dbáme, abychom se vyhnuli případnému kopnutí nebo kousnutí.
- Koně vodíme na uzdečce nebo na vodící ohlávce s udidlem, jednoho koně vede jeden člověk. Naučit se správně vodit a převádět koně je důležitou součástí jezdeckého vzdělání.
- Součástí bezpečnosti je také kontrola sedlového materiálu, a to jak trenérem, tak samotným jezdcem. Případné závady je nutné hlásit trenérovi.
- Jezdec by měl mít platné očkování proti tetanu. U dětí do osmnácti let musí dát souhlas k jízdě na koni alespoň jeden z rodičů, vhodný je také souhlas ošetřujícího lékaře.
- Noví jezdci objektivně informují trenéra o svých předchozích jezdeckých zkušenostech (kde jezdili, jak dlouho, jak často apod.). Trenér pak prověří jejich skutečné schopnosti na jízdárně.
- Členové jezdeckého klubu i turističtí jezdci se zavazují respektovat pokyny trenéra, instruktora nebo jiné osoby oprávněné k výcviku, a to jak na jízdárně a v terénu, tak ve stáji či na dalších místech souvisejících s jezdeckým výcvikem nebo činností kolem koní.
- Jezdci i další účastníci jezdeckého provozu by měli být pojištěni proti úrazu. Při příchodu do nových stájí preventivně nahlásí, u které pojišťovny jsou pojištěni a číslo pojistky. Jezdecký výcvik provozuje jezdec na vlastní nebezpečí. Na členy ČJF se vztahuje hromadná pojistka České jezdecké federace.
- Na koně nesedáme pod vlivem alkoholu, sedativ nebo drog. Při jízdě na koni nežvýkáme, nekouříme a netelefonujeme.
- Pro práci u koní je nezbytné se naučit zacházet s nářadím ve stáji.
- Je podstatné dodržovat pořádek a čistotu – koní, oblečení, nářadí, stájí, areálu.
- Ve stájových prostorách je přísně zakázáno kouřit.
- Za všech okolností bychom měli preferovat ohleduplnost vůči koním, ostatním jezdcům, k okolí a k přírodě. Jezdci na koních by měli kolemjdoucí zdravit první.

- Všichni jezdci, chovatelé a příznivci koní jsou povinni tyto podmínky v rámci možností dodržovat, aby neubližovali koním, svému okolí a ani sobě a aby se jezdecký výcvik a práce kolem koní odvíjela ve vstřícném, přátelském a ohleduplném duchu.

15. ZDRAVOVĚDA A PRVNÍ POMOC

Součástí všeobecných znalostí by také měly být základy zdravovědy a první pomoci. K těm patří také povědomost o tom, že pořadatelé jezdeckých akcí by se měli postarat o to, aby byla v případě potřeby rychle dosažitelná lékařská pomoc. Při jezdeckých závodech je dokonce povinná přítomnost lékaře nebo sanitky.

Důležité je zapamatovat si, že záchranná služba má telefonní číslo 155. Pokud ji musíme volat, zřetelně oznámíme jméno, místo, jasně popíšeme, co se stalo, a následně respektujeme pokyny záchranářů.

Při poskytování první pomoci je důležité vědět, že zdravý člověk, který nejeví žádné známky nemoci nebo zranění, je aktivní, reaguje běžným způsobem, může dýchat, mluvit, pohybovat se. Jeho průměrná teplota je 36–37 °C, počet dechů za minutu u dospělého se pohybuje okolo 10–18, tepová frekvence mezi 60–90 pulzy v klidovém stavu.

Obsah humánní lékárničky:

Chirurgické nůžky, pinzeta, teploměr, sterilní obvazy 6–8 cm široké, škrticí obinadlo, náplasti s polštářkem i bez polštářku, obvazová vata, trojcípý šátek, gumové rukavice v chirurgickém obalu, rouška, desinfekční prostředky, borová voda, živočišné uhlí, základní léky (acylpyrin, ibalgin, paralen), octan hlinitý atd. Vhodnou součástí je také mýdlo, houba a ručník.

Drobná zranění

Při práci u koní nebo při jízdě na koni můžeme přijít k různým drobným zraněním, oděrkám, odřeninám, škrábnutím. Lehká zranění snadno ošetříme sami vhodnými desinfekčními prostředky. V případě nouze poslouží i čistá voda nebo alkohol.
Větší zranění – hlubší řezné nebo tržné rány a podobně – vyžadují rychlou návštěvu u lékaře a zpravidla i sešití rány. A zároveň přeočkování protitetanovou injekcí.

Kopnutí, kousnutí

Koňské kopnutí či kousnutí může v lepším případě skončit pouhou modřinou. V horším případě zlomeninou nebo těžkým pohmožděním. Lékaře bychom měli bezodkladně navštívit v případě, že kopnutí zasáhlo oblast hlavy, hrudníku nebo břicha a hrozí nebezpečí otřesu mozku nebo vnitřního zranění nebo zlomeniny. Nikdy nepodceňujme možná zranění.

Pád z koně

K nejčastějším příčinám úrazů v jezdeckém sportu patří pád z koně. V takovém případě musíme nejprve opatrně zjistit, zda postižený dýchá, vnímá a může se pohybovat. Pokud je zřejmé, že při pádu nedošlo ke zranění, můžeme na koně znovu nasednout a pokračovat v jízdě.
Při vyraženém dechu někdy stačí pouze pomoci jezdci posadit se, případně ho důrazně poklepat hranou ruky mezi lopatkami. Jestliže problémy s dýcháním nepřestávají, je nutné zkontrolovat, zda dotyčný nemá zapadlý jazyk.
V případě, že máme dojem, že je jezdec zmatený nebo nevnímá, ověříme si jeho stav tím, že ho přimějeme mluvit cílenými dotazy na jméno, bydliště, atd. Někdy pomůže ke zjištění reakcí i lehké štípnutí do ušního lalůčku či do ruky. Pokud zraněný nereaguje, je nutné rychle zavolat sanitku a do jejího příjezdu uložit zraněného do stabilizované polohy.
Pokud jezdec spadl z koně, uhodil se do hlavy a zvrací, pak mu musíme v první řadě vyčistit ústní otvor, aby se neudávil zvratky, zkontrolovat, zda dýchá, a položit ho do stabilizované polohy, aby se v případě dalšího zvracení nemohl udusit.

Pokud se jezdec, který spadl z koně, nemůže hýbat, v žádném případě s ním nesmíme manipulovat. V případě, že by měl poškozenou míchu, mohli bychom mu tím ublížit ještě víc.
Zlomené končetiny je nutné zafixovat a zraněného stabilizovat.
Důležité informace o poskytování první pomoci můžete získat na www.prvni-pomoc.com

16. VETERINÁRNÍ PÉČE O KONĚ A NĚKTERÉ NEMOCI KONÍ

Zdravý kůň

Zdravý kůň působí celkovým živým výrazem, jeví zájem o své okolí, ve výběhu či pod sedlem projevuje radost z pohybu. Má chuť k žrádlu a k pití, normálně vyměšuje. Jeho srst je hladká a přilehlá, oči jasné a uši prozrazují pozornost koně. Tělesná teplota dospělého koně se pohybuje okolo 38 ˚C (37,5–38,5), počet dechů v klidovém stavu činí 6–16 dechů za minutu a počet tepů 30–50 za minutu. Odchylkami od tohoto stavu se zpravidla projevují zdravotní poruchy koně.
Trénovat a závodit můžeme pouze se zdravým koněm. Kůň není tělocvičné nářadí a jeho zdraví a pohoda musí být vždy na prvním místě.

Obsah veterinární lékárničky pro koně:

Chirurgické nůžky rovné, chirurgické nůžky zahnuté, fonendoskop, baterka, pinzeta, sterilní injekční stříkačka, teploměr, gumové rukavice, obvazový materiál (sterilní pevné obvazy 8–10 cm, elastické obvazy a bandáže 10–12 cm, fleesové bandáže, obvazová vata, buničitá vata, gázové čtverečky, leukoplas), desinfekční prostředky, borová voda, optal, opthalmo-septonex, rivanol, skalice modrá, dřevěný dehet, kubatol ad. Mohou tam být také základní byliny jako je heřmánek, řepík, šalvěj, kostival. Potřebné při poranění kopyta či ztrátě podkovy bude také nářadí na úpravu kopyt – kopytní nůž, rašple, kopytní kleště, kladívko, podkováky. Užitečným doplňkem je také vodítko, lonž, fajfka, přikrývka, utěrka, ručník, houba a mýdlo.

Majitel koně nebo jezdec jsou povinni zajistit svému koni řádnou veterinární péči, která zahrnuje široké spektrum úkonů. Veterinář pravidelně navštěvuje stáj i v případě, že není přivolán k nemocnému nebo zraněnému koni například z důvodů:

Vakcinace

Do 24 hodin po porodu může být hříbě očkováno proti ochromě. Ve čtyřech měsících je možné hříbě prvně očkovat proti tetanu, po měsíci následuje revakcinace. Zároveň s revakcinací může proběhnout první vakcinace proti chřipce (např. duvaxyne, resequin, protecflu, fluequin, equenza T atd.). Každá vakcína má své vakcinační schéma. Po prvním očkování následuje za několik týdnů 1. revakcinace a po několika měsících či po jednom roce 2. revakcinace, která se po půl až jednom roce opakuje. Očkování proti tetanu se opakuje v ročních nebo delších intervalech (dle výrobce). Bakterie tetanu se objevují v chlévské mrvě, v zemině či v krmivu, a proto je třeba veškeré i drobné oděrky koní i lidí vždy pečlivě desinfikovat. Veškerá vakcinace sportovních koní se eviduje v jejich průkazech a podléhá veterinární kontrole.

Odčervování

Koně musejí být pravidelně odčervováni. K odčervování se používá celá řada speciálních přípravků, které je dobré střídat, neboť paraziti se vůči nim stávají časem odolní. Intervaly odčervování se liší podle druhu použitého prostředku a podle podmínek, ve kterých koně žijí. Obvykle se koně odčervují ve 3–5 měsíčních intervalech, jinak ovšem také před přesunem na jiné místo či do jiné skupiny koní, klisny před porodem a všichni koně před počátkem pastvy a na jejím konci. V průběhu roku je vhodné zajistit parazitární vyšetření veterinářem a na základě jeho výsledku případně koně odčervit i mimo obvyklé schéma. Důležitá je i vizuální kontrola trusu koně. Někdy může kůň své napadení endoparazity prozradit častým drbáním zádi nebo ocasu o hrazení boxu, výběhu atd.
Pravidelný denní úklid hnoje a kompletní vyčištění boxu alespoň jedenkrát měsíčně snižuje pravděpodobnost většího výskytu cizopasníků v trávicím ústrojí koně.

Obvyklou a účinnou praxí je, že se ve stáji odčervují všichni koně najednou. Pokud do stáje přijde nový kůň, je nutné co nejrychleji zkoordinovat jeho časové schéma odčervování s ostatními koňmi.
Veterináře je bezpodmínečně nutné volat vždy při příznacích koliky (kůň je nervózní, válí se, potí se, otáčí se hlavou k břichu, často nemůže kálet nebo močit). Do příchodu veterináře, který zajistí odborné ošetření, musíme zabránit koni ve válení, přehodíme mu přes hřbet deku a provádíme ho.
Veterinář musí být přítomen také při zraněních končetin, při těžších porodech, nemocech dýchacích cest apod. V některých případech stačí telefonická konzultace, ale ne vždy je snadné při prvních příznacích rozlišit závažnost zranění či onemocnění a vážnost situace musí posoudit především veterinář.
Veterinárního lékaře nemusíme volat při drobných zraněních, která lze snadno ošetřit vlastními prostředky (desinfekce, léčivé masti atd.) – drobné oděrky, odřeniny, otlaky. Důležité přitom je zajistit, aby se takové zranění zbytečně neopakovalo (například vyměnit ohlávku, která odřeninu nebo otlak způsobila, upravit nevyhovující podsedlovou dečku, upravit ostré hrany v boxech nebo výběhu apod.). Mírný otok končetin bývá někdy důsledkem únavy nebo naopak nedostatku pohybu, případně nevhodného složení krmení, a pokud je nebolestivý, většinou stačí jeho chlazení nebo zábal. Často opadne po opohybování koně. Veterináře proto voláme, až když problém přetrvává.

Nakažlivé nemoci koní
Mezi nakažlivé nemoci koní patří – tetanus, vozhřivka, hříběcí, chřipka koní, infekční anemie, virová arteritida, virová rinopneumonitida, vzteklina, hřebčí nákaza, svrab a další.

Nenakažlivé nemoci koní
K nenakažlivým chorobám patří především koliky, dušnost, pískání, parazitární onemocnění, onemocnění pohybového aparátu a kopyt (kulhání, schvácení, hniloba kopyt ad.), jankovitost, ataxie, černá zástava moči, měsíční slepota, vady srdce a krevního oběhu a mnoho dalších.

Nemoci koní jsou podrobně popsány v chovatelských a veterinárních učebnicích. Zde uvádíme alespoň několik příkladů.

Strnutí šíje neboli tetanus
Po infikování tetanem se u koně za jeden až dva týdny projeví zvýšená citlivost a až téměř hyperaktivní chování s tetanickými křečemi v oblasti hlavy a krku. To je provázeno strnulostí pohybu a vyhřeznutím třetího víčka. Kůň nemůže přijímat potravu a nakonec není schopen pohybu. Jedinou prevencí je pravidelné očkování proti tetanu.

Otlaky
Otlaky se vyskytují poměrně často, pokud koně nesprávně nasedláme nebo nauzdíme. Nejčastěji otlaky vznikají pod sedlem v oblasti kohoutku. V lepším případě se tam odpaří srst a vznikne bílý získaný odznak, v horším případě se na místě může vytvořit hnisající píštěl.
Prevencí je kvalitní a dobře napasované sedlo a pečlivá kontrola jeho správné polohy při sedlání – pod přední rozsochou musí být dostečný prostor, podsedlová dečka nesmí zůstat shrnutá, podbřišník dobře dotažený. Podobně je třeba dbát na správnou velikost a zapínání uzdečky.

Kulhání
Příčinou kulhání bývá v řadě případů otlačení či poranění kopyta. Nejdříve proto kontrolujeme stav podkovy a kopyta. Někdy pomůže pouhé vyčištění kopyta, odstranění kamínku či jiného předmětu. Jindy kulhání může způsobovat poškození či dokonce ztráta podkovy.
Příčin kulhání může být mnoho a při hledání postupujeme od kopyta směrem nahoru. Někdy mohou kulhání zapříčinit problémy se šlachami, ale také s páteří, bedry nebo zádí.
Když kůň kulhá po kování, může jít o tzv. zakování, kdy hřebík (hřebíky, jimiž se připevňují na koňské kopyto podkovy, se nazývají podkováky) pronikl bílou čárou v kopytě.
Někdy se objevuje i tzv. kulhání „z ruky“, kdy je příčinou špatný sed jezdce a nevhodné používání otěží.
Při všech příznacích kulhání je nutné z koně okamžitě sesednou, odvést ho do stáje, odhalit příčinu problému a odstranit ji.

Nášlap
Je stav, kdy si kůň našlápne do kopyta cizí předmět (hřebík, sklo, kámen apod.), který mu způsobuje bolest, a kůň následně kulhá.

Zášlap
Vzniká „zašlápnutím" patky či korunky přední nohy koně jeho zadní nohou případně nohou vedlejší. Často je důsledkem neuvážených požadavků jezdce na koně – při rychlých obratech, změnách směrů, couvání apod. Částečně se mu dá předejít rozumným zacházením s koněm a ochrannými zvony.

Nálevky
Měkké zduřeniny na hleznových a spěnkových kloubech. Příčinami mohou být špatné postoje koně, nevhodné kování, přetížení končetin či špatná výživa.
Někdy nálevky zmizí samy, často je ovšem třeba upravit koním množství nebo složení krmné dávky nebo postižené končetiny opatřit teplým zábalem. Pokud potíže nezmizí, musí nastoupit veterinář.

Podlom
Podlom neboli řetízková rána je zánět kůže, který vzniká zpravidla ve spěnkách zadních končetin. Projevuje se jako řetězec strupů, které mohou být mokvavé až hnisavé. Ke vzniku podlomů jsou náchylní koně, kteří stojí ve vlhké podestýlce nebo na chemicky znečištěném povrchu (např. solí, chemickým postřikem). Podlom také může být důsledkem zranění, do něhož vnikla infekce.
Proti podlomu nejúčinněji bojujeme čistotou a vysušováním spěnek. V případě akutní pomoci musí veterinář nasadit antibiotika a antibakteriální přípravky, k odstranění strupů pak používáme různé minerální oleje nebo vhodné masti.

Schvácení kopyt
Při schvácení jsou kopyta deformována v důsledku zánětu škáry kopytní. Dochází k bolestivému valovitému zduření přední části rohové stěny, vysoké patkové hrany a kroužkování. Kůň silně kulhá nebo zcela odmítá pohyb. Příčinou může být náhle zvýšený podíl sacharidů v krmné dávce při překrmení jádrem nebo mladou pastvou, dlouhodobě zvýšená teplota nebo poporodní komplikace.
Koni uleví chlazení kopyt, ale nutná je odborná veterinární léčba.

Hniloba kopyt
Běžná hniloba kopyt vzniká hlavně ze zanedbané péče. Postihuje koně, kteří dlouhodobě stojí ve hnoji, vlhké podestýlce nebo v bahnitém výběhu. Hnilobě se dá předcházet správnou hygienou ve stáji, pravidelnou péčí o kopyta, mytím a řádným osušením končetin, mazáním kopyt. K její léčbě se používá dehet nebo modrá skalice.

Černá zástava moči
Černá zástava moči, které se také říká nedělní nebo sváteční nemoc, vzniká, když kůň, který několik dnů stojí a nevydává žádnou energii, dostává stejnou dávku krmiva jako v plné práci. Nemoc se projevuje strnulou pohyblivostí, třesem, ztuhnutím svalstva na zádech, kůň se nemůže buď vůbec, nebo jen obtížně vymočit. Pokud se mu to podaří, moč je temně červená až černá. Nutný je zákrok veterináře.

Koliky
Koliky patří mezi nejčastější onemocnění trávicího aparátu. Mohou být plynové, močové, zácpové a někdy vyústí až v zauzlení střev. Příčinou bývá nekvalitní krmivo, náhlá změna ve složení krmné dávky, nevhodná pastva apod. Kůň má na rozdíl od jiných zvířat tu nevýhodu, že nedokáže zvracet a proto je jeho zažívací ústrojí ve větším ohrožení. Koliky se projevují silnými bolestmi a křečemi, kůň obvykle otáčí hlavu směrem k břichu, hrabe, potí se, chce se válet. Při podezření na koliku je nutné okamžitě volat veterináře. Do jeho příchodu je potřeba koně přikrytého dekou vodit nebo lonžovat.

Koliky

Vši
Na koních mohou parazitovat vši stejně jako roztoči atd. Zbavit se jich lze běžnými prostředky na hubení vší. Částečnou prevencí je udržování čistoty ve stáji a její pravidelné desinfikování, vši ale může kůň dostat například na pastvě.

Nachlazení
Nejenom lidé, ale i koně mohou onemocnět nachlazením. U koní to může být buď z důvodů skutečně extrémní zimy a nepřipravenosti koní na tuto situaci. Jindy je příčinou zchoulostivělost, kdy koně tráví většinu dne v teplé vlhké stáji a potom se nachladnou při delším pobytu venku, ať již pod sedlem nebo ve výběhu. Příčinou nachlazení může být i přílišné zpocení koně při práci, aniž by byl kůň před návratem do stáje řádně a do sucha vykrokován.
Preventivně koně chováme ve stájích se správným mikroklimatem, to znamená, že stáje jsou po celý rok vzdušné, spíše chladnější, a to i v zimním období. Zabraňujeme průvanu, ale také přílišnému uzavírání stájí.
Po práci koně dostatečně vykrokujeme a můžeme používat i tzv. bederní pokrývky, které chrání ledviny koně. Ty jsou obzvláště vhodné když prší nebo sněží. V jarních a podzimních měsících koně po mytí rychle vysušíme, aby při horších povětrnostních podmínkách nenastydli.
Proti nachlazení lze využít širokého spektra pokrývek pro různá roční období i účely. Řada koní je otužilá s dokonalou vlastní termoregulací, většina sportovních koní, kteří se na zimu stříhají, se však bez pokrývek neobejde.

Některé vady a zlozvyky koní
Kohoutí krok
Porucha koordinace pohybu jedné nebo obou zadních končetin, často nervosvalová porucha. Projevuje se mírnými či většími křečemi a při prvních vykročeních kůň zvedá zpravidla jednu nohu výše nebo ji vytrčí rychle směrem nahoru a dozadu nebo nahoru a pod sebe a pak ji spustí k zemi. Někdy může být příčinou i otrava jedovatými rostlinami.
V mírném případě onemocnění může kohoutí krok sám vymizet, ovšem většinou se stává, že tento druh chůze se projevuje hlavně při vycházení ze stáje a na počátku práce, pak částečně mizí. Někdy jsou projevy tak výrazné, že se kůň nemůže téměř pohybovat. Je nutné se radit s veterinárním lékařem.

Tkalcování
Někdy bývá označováno také jako hodinaření. Kůň stojí rozkročmo předními končetinami a přešlapuje z jedné nohy na druhou a přitom kýve hlavou ze strany na stranu.
Nejenom tomu zlozvyku zabráníme pestrým každodenním programem koně a dostatkem vzájemných sociálních vztahů a vjemů.

Klkání
Stručně bychom mohli říci, že je to polykání vzduchu nahromaděného v hltanu. Často se kůň při klkání zapře zuby o žlab nebo o hrazení u boxu. Někdy se koně naučí klkat od ostatních koní. Při změně režimu a pobytu koně v jiné stáji je možné, že se tohoto zlozvyku zbaví. Často pomůže klkací řemen, někdy je nutné řešení záležitosti operací.

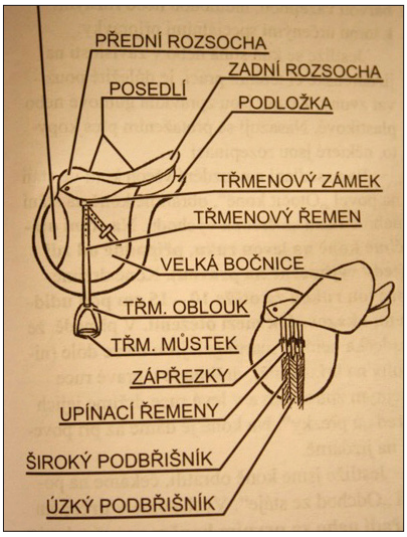
17. VÝSTROJ KONĚ

Sedlo a jeho doplňky, uzdečka
Existuje mnoho druhů a typů sedel. K těm, které se nejčastěji využívají v jezdeckém sportu, patří drezurní, skokové a školní sedlo.
Sedlo se skládá z těchto částí: kostra sedla, přední rozsocha, posedlí, zadní rozsocha, velká a malá bočnice, kolenní opěrka, třmen – třmenový zámek (má bezpečnostní funkci – v případě pádu jezdce a uvíznutí jeho nohy ve třmenu se uvolní třmenový řemen), třmenový řemen, třmenový oblouk a třmenový můstek, zápinky, podbřišník, podložka. Šířka třmenů musí umožnit vsunutí nejširší části chodila na třmenový můstek.

Podbřišník může být buď jednoduchý, nebo dvojitý. Pokud používáme martingal, tak v případě jednoduchého podbřišníku navlékáme přímo na tento podbřišník, jestliže je podbřišník dvojitý, tak se martingal navléká na užší podbřišník, který spočívá na širším podbřišníku.

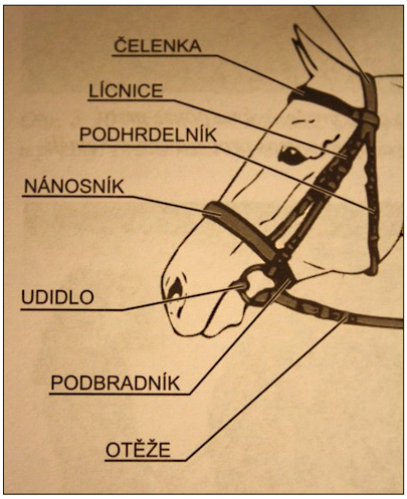
Poprsník je speciální řemen vedoucí přes plece koně, který zabraňuje sklouznutí sedla směrem dozadu.

Podocasník je speciální řemen, který má na konci oblou smyčku, jíž se koni provléká ocas. U jezdeckých koní slouží k upevnění sedla a zabraňuje jeho posunutí vpřed, u kočárových koní fixuje postroje.

Popis sedla

Uzdečka se skládá z čelenky, nátylníku, lícnic, nánosníku, podhrdelníku, podbradníku, udidla a otěží. Rozlišujeme různé typy nánosníku (viz PJS www.cjf.cz). K nejčastějším patří hannoverský, anglický, mexický, irský. Hannoverský nánosník se zapíná pod udidlem. Posláním nánosníku je kromě větší stability uzdečky na hlavě koně i praktická pomoc jezdci, aby se kůň nevyhýbal spojení huby s rukou jezdce.
Při pasování uzdečky na konkrétního koně musí být lícnice tak dlouhá, aby udidlo, které je na ní upevněno, vytvářelo v koutku koně dvě až tři kožní řasy. Příliš dlouhá lícnice způsobuje, že udidlo naráží koni do zubů, příliš krátká zase koni bolestivě roztahuje koutky huby.

Popis uzdečky

Martingal je pomocná součást uzdečky, jejímž účelem je tlumit nevhodné působení ruky jezdce v situaci, kdy má kůň tendenci vyhnout se pomůckám otěží zvednutím hlavy. Tehdy kroužky martingalu způsobí tah otěží směrem dolů a nikoliv dozadu. Skládá se z nákrčního řemene a martingalového řemene, jehož jeden konec tvoří vidličku, jejíž konce s kroužky se navlékají na otěže, a druhý konec se navléká na podbřišník.

Ochranné pomůcky pro koně

Patří k nim především bandáže, kamaše, zvony, čabraky na uši, gelové podložky či gumové kroužky na udidla.

Podle potřeby a náročnosti práce nasazujeme koni kamaše buď pouze na přední, zadní nebo na všechny čtyři nohy. Kamaše pravé a levé a na přední a zadní nohy se liší. Jejich účelem je chránit spěnkové klouby a šlachy. Zapínají se tak, aby konce upínacích řemínků nebo suchých zipů směřovaly dozadu na vnější straně končetiny. Při jejich zapínání musíme dbát na to, aby nebyly příliš volné, ale aby koně ani neškrtily nebo nedřely nebo aby mu nebránily v pohybu dolní části končetiny.

Jestliže se kůň stíhá, nebo pracuje-li ať už na jízdárně či v terénu, je nutné používat zvony, které chrání kopyto, patky, korunku a spěnku. Stejně jako kamaše se i zvony vyrábějí z různých materiálů – gumy, plastu, neoprenu, ze speciálního textilu, méně se už používají zvony kožené. Gumové zvony se nasazují přetažením přes kopyto, zvony z jiných materiálů se obvykle zapínají na suchý zip.

Bandáže chrání šlachy koně před mechanickým poraněním, zpevňují je a udržují v teple. Bandáže, které se dnes už vyrábějí vybavené snadným zapínáním na suchý zip, můžeme používat buď samostatně, nebo pod ně můžeme ještě dát vhodný podkladový materiál. Při bandážování postupujeme od spěnkového kloubu směrem nahoru. Spirálovitě a přiměřeně pevně obtáčíme bandáž kolem holeně tak, aby nebyla příliš volná a koni nepadala, ale aby ho ani neškrtila a nebránila proudění krve.

Nasedlání a nauzdění

Sedla, uzdečky a další jezdecký materiál se ukládají v sedlovně, která má být suchá a v zimě vytápěná.

V sedlovně sejmeme ze stojanu či háku příslušné sedlo (každý kůň má mít své sedlo a svou uzdečku) a položíme si jej na levé předloktí, přední rozsochou směrem k lokti. Uzdečku položíme přes sedlo nebo ji zavěsíme na rameno. Dbáme, aby se otěže a martingal nedotýkaly země.

Při příchodu do stáje si uzdečku ponecháme na rameni nebo ji zavěsíme na věšák. Ke koni přistupujeme z jeho levé strany. Sedlo položíme koni přední rozsochou mírně před kohoutek. Odtud sjedeme sedlem po srsti tak, aby přední rozsocha byla přibližně v polovině kohoutku, srovnáme podložku (dečku), obejdeme koně a upravíme i druhou stranu, kde potom opatrně sejmeme podbřišník a spustíme dolů tak, abychom koně neuhodili zápřeskami. Z levé strany pak lehce zapneme podbřišník.
Uzdečku (s otěžemi a nákrčním řemenem) si navlékneme na levé předloktí. Ke koni přistoupíme z levé strany, sejmeme mu stájovou ohlávku, pravou rukou mu přidržíme hlavu za nosní kost. Otěže a nákrční řemen převlékneme koni přes hlavu. Pravou rukou, která stále drží koně za nosní kost, uchopíme uzdečku za nátylník. Do levé ruky vezmeme udidlo a mírným tlakem na čelisti koně ho přimějeme otevřít hubu a vložíme mu tam udidlo. Pak pravou rukou přetáhneme nátylník přes uši. Nánosník zapneme tak, aby se pod něj vešly dva prsty. Podhrdelník zapneme tak, aby se pod něj vešla sevřená pěst.

Řemen od martingalu navlékneme na podbřišník a zapneme. Oko podbřišníku by mělo být ve středu hrudi koně.

Při sedlání se někdy používají různé druhy pomocných deček, které mají např. zmírnit tlak na kohoutek, korigovat posazení sedla apod. Vždy musíme dbát na to, aby byly správně aplikovány a koně netlačily nebo nedřely.

Oduzdění a odsedlání

Po příchodu do stáje koně nejdříve oduzdíme a odsedláme. Na uzdečce rozepneme podhrdelník a nánosník, z podbřišníku uvolníme řemen martingalu. Levou rukou uchopíme otěže a nákrční řemen, posuneme je k nátylníku a celou uzdečku přes uši opatrně sejmeme. Uzdečku srovnáme tak, že otěže, nákrční řemen a řemen od martingalu navlékneme na podhrdelník a zapneme a opláchneme udidlo.
U sedla rozepneme podbřišník, sejmeme sedlo a podbřišník přehodíme přes posedlí.
Sedlo a uzdečku zavěsíme v sedlovně na příslušný stojan a věšák.

Veškerý sedlový materiál udržujeme v čistotě a kromě běžného čištění a mytí ho pravidelně ošetřujeme speciálními prostředky na kůži. Zabraňujeme tak jeho rychlejšímu opotřebení a poškození, zachováváme jeho pružnost a prodlužujeme životnost.

18. OBLEČENÍ JEZDCE

Příprava jezdce před ježděním

Jezdec by měl být před ježděním klidný, vyrovnaný, bez vlivu analgetik, alkoholu či různých omamných prostředků. Vhodné je, když na koně nasedá uvolněný a rozcvičený.

Důležité je, aby byl vhodně jezdecky oblečen a před nasednutím na koně odložil různé předměty, které by ho mohly ohrozit. Na koni by neměl žvýkat (nebezpečí zaskočení žvýkačky při pádu), telefonovat ani kouřit.

Jezdecké oblečení

Pro běžný výcvik:

- jezdecká přilba – kdykoliv sedí jezdec na koni, měl by mít přilbu na hlavě
- jezdecké kalhoty – rajtky nebo pantalony (event. alespoň přiléhavé pružné kalhoty)
- košile nebo triko s dlouhým rukávem

- přiléhavá bunda nebo vesta
- jezdecké boty s hladkou podrážkou (holínky nebo perka doplněná koženými chapsy)
- rukavice

Přiléhavý oděv je důležitý nejen pro komfort jezdce, ale také proto, aby instruktor nebo trenér mohl kontrolovat správnost jezdcova sedu, polohu paží, vzpřímenost páteře apod. Jezdecké rukavice chrání ruce nejen proti chladu, ale také proti drobným oděrkám či odřeninám od otěží a díky protiskluzové úpravě usnadňují držení otěží. Někdy může instruktor doporučit také ochrannou vyztuženou vestu. (Ta na závodech patří k povinné výbavě v kategorii dětí).
Pro vyjížďky do terénu lze používat stejné oblečení jako na jízdárně, doplněné podle počasí o pláštěnku. Ani v největších horkách bychom však neměli jezdit v krátkých rukávech, kdy hrozí nebezpečí poranění při pádu nebo při jízdě hustým porostem.
Naprosto nevhodné je vsednout na koně v krátkých kalhotách. Nejenže to odporuje jezdecké etice, ale jezdec se může zranit nebo odřít.
Pro práci ve stáji je nutné mít vhodnou pracovní obuv – uzavřené boty s protiskluzovou podrážkou. Je nevhodné a nebezpečné pohybovat se ve stáji a v blízkosti koní v letních otevřených botách nebo sandálech.

Pro závody:
• informace o korektní výstroji jezdce najdeme v pravidlech jezdeckých soutěží u jednotlivých disciplín

19. PŘEDVEDENÍ A VODĚNÍ KONĚ

Na správné předvádění koní je třeba se důkladně připravit s dostatečným časovým předstihem. Nestačí věnovat se nácviku pouhý den či dva před akcí. Kůň si musí zvyknout nejen na samotné vedení předvádějícím, ale i na klidné zastavení a postavení do tzv. zootechnického postoje. Důležité je také zkoordinovat pohyb dvojice, aby jezdec svým pomalým krokem či klusem negativně neovlivňoval mechaniku pohybu koně.
Kůň musí být pro předvádění dokonale vyčištěný s upravenou hřívou a ocasem a namazanými kopyty. Ocas by měl být zastřižený přibližně do výšky mezi spěnkovým kloubem a polovinou holeně.
Předvádějící má mít čisté oblečení i boty a pokrývku hlavy odpovídající jeho disciplině, vlasy upravené jako při jezdecké soutěži.
Kůň se obvykle předvádí na běžné uzdečce, bez deky, kamaší či bandáží. (Při zkouškách a na závodech koně vždy vodíme na uzdečce, navíc je kůň, kdykoliv opustí box, označen identifikačním číslem.)
Otěže drží předvádějící cca 10 cm pod udidlem, přičemž ukazováček je mezi otěžemi. V levé ruce drží konec otěží (přezku). Nově je možné držet i přezku otěží v pravé ruce. Otěže se nikdy neomotávají kolem zápěstí.
Povrch místa určeného pro předvádění má být rovný, tvrdý, prostor má být dostatečný pro předvedení koně v kroku a v klusu.
Na závodech nebo při ZZVJ jsou na určených místech tzv. otočné body (např. gumové nebo plastové kužely, ozdobné květináče apod.), u nichž se mění směr nebo chod.
Při předvádění může být přítomen pomocník, který v případě potřeby koně lehce pobídne bičem. Předvádějící se představí a uvede jméno koně, pohlaví, věk a původ.
Na úrovni komise se předvádějící zastaví. Vykročí pravou nohou malý krok kupředu a na této noze provede obrat vpravo, čelem proti koni. Poté pravou rukou uchopí levou a levou rukou pravou stihlovou otěž. Pak měkkým přitahováním nebo pozvolným jednostranným nebo oboustranným tlakem docílí, že se kůň postaví tak, aby stál rovně a stejnoměrně na všech čtyřech nohách v zootechnickém postoji (kůň má mít levou přední končetinu předkročenou a levou zadní končetinu zakročenou).
Pokud kůň zastaví špatně, oprava se provede couváním. Hlava koně se poněkud pozvedne. Po předvedení koně se postaví předvádějící opět po jeho levé pleci. Na povel „krokem/klusem vchod" udělá několik kroků, při přechodu do klusu dělá zpočátku kratší kroky a pak nechá koni volnost při prodlouženém klusu a sám se tomuto chodu přizpůsobí. Při obratu vždy otáčí koně vpravo od sebe.
Krok s koněm srovnáváme stejně jako při školním pochodu nebo tělocvičném výcviku ve dvojici (rychlejším

přisunutím), při zastavení uděláme jeden delší krok kupředu a čelem vzad a postavíme se před koně.
Časté chyby, které se při předvádění koní vyskytují, jsou nedostatečná příprava koně i předvádějícího, nedostatečná úprava koně či předvádějícího, nevhodné oblečení, obutí či výstroj, nesprávné držení otěží, špatné vedení koně, neklidná ruka či dokonce škubání otěžemi, obracení koně na špatnou ruku.

Předvádění koní

Ovládat správné vedení koně však nepotřebujeme pouze při ZZVJ nebo na závodech, ale také při vo-

Předvádění v kroku

Předvádění v klusu

dění koní na pastvinu, do výběhu, do pohybovacího zařízení nebo jenom z jedné stáje do druhé. Z hlediska bezpečnosti koně i vodiče vždy koně vedeme na uzdečce, štajgru nebo ohlávce s udidlem. I tady platí, že vodítko nebo otěže držíme pravou rukou zhruba deset centimetrů pod udidlem, konec vodítka nebo otěží buď také v pravé ruce, nebo v ruce levé (což je praktičtější, protože při poplašení koně je menší pravděpodobnost, že se nám vytrhne – levá ruka jistí otěže či vodítko).

20. ZÁKLADNÍ VÝCVIK – LONŽOVÁNÍ

Během výcviku na lonži by měl začátečník získat rovnováhu v sedle a důvěru v koně. Měl by dokázat přizpůsobit se pohybu koně v jednotlivých chodech, dosáhnout souladu s koněm, správného uvolnění a získat základy správného sedu a vedení koně a zároveň se naučit používat základní jezdecké pomůcky a pobídky a seznámit se s jezdeckými povely a úkony.
Při výcviku na lonži nejprve řídí pohyb koně instruktor a začátečník se soustředí na správný sed a provádění požadovaných cviků. Proto je důležité, aby se k lonžování vybral vhodný zkušený a klidný kůň. Aby výcvik v prvních hodinách splnil svůj účel, bývá kůň vyvázán. Teprve když jezdec při lonžování zvládne vodit koně sám, může se od vyvázání upustit.
Lonž (nejčastěji se používá lonž cca 8 m dlouhá) se zapíná do vnějšího kroužku udidla a vede se vrchem přes nátylník skrz vnitřní kroužek. Zapnutí lonže do vnějšího kroužku udidla a její protažení pod bradou vnitřním kroužkem koni ubližuje a skřípe mu jazyk. Zapnutí do vnitřního kroužku zase vede k jednostrannému vytahování udidla z huby. Někdy je také možné pro lonžování použít tzv. obnosek.
Lonžér drží lonž zpravidla v té ruce, na kterou stranu chodí kůň (v levé ruce, pohybuje-li se kůň na levou ruku, a naopak). Lonžovací bič směřuje na kyčel koně (lonž a bič opticky vytvářejí kruhovou výseč) a udržuje ho na pravidelném kruhu.

Ke cvikům na lonži patří kromě běžných jezdeckých cviků také další cviky, které slouží k získání rovnováhy. Například různé obraty v sedle, otáčení trupem, kmitání rukama a nohama nad přední a zadní rozsochou, záklony, předklony, podávání si předmětů za zády atd.
Nacvičuje se také například klus v plném sedu či lehký klus s rozpaženýma rukama a bez třmenů. Jezdecká lekce na lonži netrvá nikdy celou hodinu. Bylo by to fyzicky náročné nejen pro začínajícího jezdce, ale i pro koně.
Po několika hodinách na lonži může začátečník absolvovat první jízdárenské hodiny. Pokud výcvik začátečníků probíhá ve skupině či družstvu, je pro jeho usnadnění dobré zapojit zkušenějšího jezdce, který by začátečníky vedl.

Pokud lonžér lonžuje pouze koně bez jezdce, tak práce trvá zpravidla 20–30 minut. Kůň má na hlavně obnosek, na hřbetě obřišník s očky, kam je možné uchytit vyvazovací pomůcky. V rukou drží lonžér lonž a lonžovací bič.

Lonžování

21. JÍZDÁRNA

Pokud probíhá výcvik začátečníků ve větší skupině, podléhají všichni členové družstva společným pokynům trenéra či instruktora. Výcvik družstva začíná již přípravou ve stáji.
Po nasedlání a nauzdění všech koní ve stáji vydá instruktor povel „otočit koně". Jezdci postaví koně hlavou směrem k východu z boxu a otěže uchopí tak, jak je popsáno při předvádění koně. Pokud má kůň martingal, jsou už otěže na krku. Pokud má uzdečku bez martingalu, přehodí mu jezdec otěže na krk až na jízdárně.
Na povel „odchod ze stáje" vycházejí jezdci v určeném pořadí na jízdárnu. V zástupu musejí dbát na dostatečný rozestup mezi koňmi – zpravidla na jednu koňskou délku (asi 3 m) – a z bezpečnostních důvodů sledovat chování předcházejícího koně.
Po příchodu na jízdárnu vedou jezdci koně po jejím obvodu na levou ruku. Na povel „obrat vlevo, ve středu zastavit, vyrovnat" vytvoří jezdci řadu s pravidelnými rozestupy. Následuje povel „dotáhnout sedla, třmeny dolů, otěže nahoru."
Jezdci si navléknou otěž na levé předloktí a pevně dotáhnou podbřišník. Pak otěž navléknou na pravé předloktí a stáhnou si nejdříve pravý třmen a stejným způsobem levý třmen. Při jakékoliv manipulaci s jezdeckou ústrojí musí být kůň stále jištěn otěží, kterou má jezdec navlečenou na jednom z předloktí. Když mají všichni jezdci koně připravené, zavelí instruktor „nasednout".
Při nasedání – zásadně z levé strany koně – se jezdec otočí zády k hlavě koně, otěže uchopí do levé ruky (pravou otěž více přitáhne) a zároveň s otěžemi se přidrží přední rozsochy. Pravou rukou si přidrží levý třmen, kam vloží levé chodidlo, pravou nohou se pružně odrazí a za pomoci přitažení a vzpěru (levá ruka je na přední rozsoše, pravá na zadní) se vyhoupne a lehce dosedne do sedla. (Někteří instruktoři preferují nasedání ze speciálních schůdků, což je nejen pohodlnější pro jezdce, ale také to šetří sedlový materiál a často i záda koně).
Ze sedla je pak možné definitivní dotažení podbřišníku a úprava délky třmenů. Po konečných úpravách vloží jezdci nohy do třmenů. Na třmenovém můstku spočívá nejširší část chodidla. Třmenový řemen nesmí být překroucený a musí přiléhat k holeni, přezky musejí být vytaženy až k třmenovým zámkům, aby jezdce netlačily.

Instruktor poté zkontroluje, zda jezdci provedli přípravu správně – dotažení sedla, délku třmenů, držení otěží – a zavelí „krokem vchod, na levou/pravou ruku". Jezdci současně vyjedou kolmo k protilehlé stěně, kde udělají obrat vpravo nebo vlevo podle pokynu instruktora, a pokračují v určeném směru.
Prvních deset minut (někdy déle) jezdci s koňmi krokují, aby se uvolnili a postupně připravili na výcvik. Následuje pohybování v lehkém klusu, kdy lze střídat klus s přechody do kroku, a přibližně po 10–15 minutách pokračuje vlastní výcviková práce. Ta trvá okolo 20–30 minut. Během jízdárenské práce drží jezdec bičík ve vnitřní ruce a při každé změně směru si ho přendá. Účelem je, aby na koně působil symetricky a naučil se držet bičík stejně samozřejmě v obou rukách. Posledních 10–15 minut patří opět krokování. Při závěrečném krokování se kůň vydýchá, pokud je zpocený, oschne, a také se z jeho svalů vyplaví kyselina mléčná, která se tam při práci nahromadila.

Sed

Vedle základního sedu rozeznáváme ještě sed lehký a stehnový.
Při správném základním sedu má jezdec sedět hluboko ve střední části sedla a váhou rovnoměrně rozloženou na obou sedacích kostech. Jezdec sedí od pasu nahoru zpříma s pružným křížem, rovnými zády, přirozeně spuštěnými rameny, vzpřímenou hlavou a klidně. Pohled má směřovat ve směru jízdy. Lokty mají být volně u těla, paže v lokti pokrčené a ruce od sebe ve vzdálenosti na šířku udidla. Otěže procházejí mezi malíčkem a prsteníkem do ruky a vycházejí mezi ukazováčkem a palcem. Postavení pěstí je kolmé ke hřbetu koně. Otěž, zápěstí a předloktí má tvořit přímku.
Stehna jsou přiložená k sedlu, kolena spuštěna co nejníže, lehce přiložená k sedlu, a holeně na zadním okraji podbřišníku. Při jezdcově pohledu na vlastní koleno by neměla přečnívat špička nohy. Rameno, kyčel a pata jezdce mají tvořit kolmici s tím, že pata je nejnižším bodem jezdcova těla.
Pro správný sed je podstatná správná délka třmenů. Příliš krátké třmeny nutí jezdce posouvat sed příliš dozadu, dlouhé třmeny zase způsobují tzv. vidlicový sed.

K ovládání koně používá jezdec především sed (vlastní váhu), holeně a otěže. Působí-li jezdec na koně sedem, je to vlastně přenášení váhy a přizpůsobování vlastního těžiště těžišti koně. Odklonem od těžiště naznačuje jezdec koni požadované změny v úkonech. Pomocí váhy a holení dosahuje změn směrů, chodů, ruchů a vykonává jízdárenské cviky různých stupňů výcviku. Holeně pobízejí stejnostranné zadní končetiny. Energie pohybu vpřed prochází tělem koně od zádě až k udidlu. Prostřednictvím otěží působí jezdcova ruka zádržně na udidlo koně a kůň se za správného působení stává prostupným a může se podsadit.

Jedním z cílů výcviku je dosažení správného přilnutí. Přilnutí je stálé a pružné spojení mezi rukou jezdce (otěží) a hubou koně. Otěže by se neměly prověšovat, ani být příliš pevně napnuté, ale spojení by mělo být poddajné a elastické.

Odchod z jízdárny

Před ukončením výcvikové hodiny může instruktor velet: „Rozchod po jízdárně, volná otěž."
Jezdci povolí o jednu dírku sedlo a povolí otěže, aby si koně mohli vytáhnout krk. Pohyb koně po jízdárně pak jezdec ovládá hlavně sedem a holeněmi. Po vykrokování, uklidnění a případně oschnutí koní velí instruktor například: „Za prvním jezdcem jednotlivě obrat vpravo (vlevo). Ve středu zastavit. Vyrovnat. Pochválit koně. Seskočit (nebo sesednout)."
Jezdci pochválí koně poplácáním po krku a seskočí . Při seskočení je důležité, aby včas vyndali obě nohy ze třmenů a pak seskočili. Sesednutí je opak nasednutí – levá noha zůstává ve třmenu, pravá se přehodí přes záď koně, jezdec se dostane do vzporu, levá ruka je na přední rozsoše a pravá na zadní, jezdec vyjme levou nohu ze třmenu a seskočí, špičky po doskoku směřují kupředu, tedy rovnoběžně s koněm. Jezdci by měli koně odměnit pamlskem.
Třmeny se po třmenovém řemenu vytahují nahoru až ke třmenovému zámku v pořadí nejprve pravý a pak levý. Třmenové řemeny se provléknou třmenem tak, aby se nesunuly dolů. Sedlo jezdci povolí o další jednu až dvě dírky, pokud mají uzdečku bez martingalu, sejmou koni otěže z krku, uchopí je předepsaným způsobem a při povelu „odchod z jízdárny" odvedou koně za vedoucím jezdcem do stáje.
Následuje oduzdění, odsedlání, vyčištění a ošetření koně. Pokud výcviková hodina skončí v době krmení, má krmení přijít na řadu až po vyčištění, neboť kůň k jídlu a k trávení potřebuje klid.

22. ZÁKLADNÍ CVIKY NA JÍZDÁRNĚ, POVELOVÁ TECHNIKA

Krok

Povel: „krokem vchod“
pomůcky: aktivní pobídka sedem, holení (současné aktivní stisknutí oběma holeněmi), otěží (mírné nabídnutí otěže).
Po vykročení otěž opět lehce zkrátíme, koně udržujeme v kroku aktivními pobídkami sedem a holeněmi.
Povel: „krokem vchod“ se skládá ze dvou částí – z návěstí, v tomto případě „krokem“ (upozorňuje na následující změnu) a z vlastního „vchod“, kdy povel provádíme.

Povel: „přechod do kroku“
pomůcky: sed (zpevnění zad, zatížení koně vahou), holeně (pasivní stisknutí), otěže (poloviční zádrž).

Tento povel zaznívá při přechodu do kroku z vyššího chodu.

Zastavení

Povel: „zastavit stát“
„přechod do zastavení“
pomůcky: sed (zpevnění zad), holeně (pobídka), otěže (vydržení poddajné ruky až do úplného zastavení).
Zatížení sedem předchází zádrži otěží. Jakmile kůň klidně stojí a jeví známky, že by chtěl vytáhnout krk, má mu jezdcova ruka lehce vyjít vstříc.

Povel: „zastavit stát“ nám přikazuje během 2–3 kroků zastavit kdekoliv (kromě rohů)
na jízdárně bez ohledu na rozestupy (základní rozestup však musíme dodržovat).

Povel: „přechod do zastavení“ nám umožňuje vyrovnat rozestupy mezi koňmi na jízdárně a zastavit tak, aby vzdálenosti mezi koňmi odpovídaly 1 až 2 koňským délkám, případně požadovanému rozdělení na jízdárně.

Klus

Povel: „klus“
„klus, lehký klus“
„přechod do klusu“
pomůcky: obdobné jako pro krok – intenzivnější.
Při povelu „klus“ se jezdí zásadně v plném sedu (bez vysedání), jezdec sedí s trupem kolmo ke hřbetu koně, v lehkém klusu vysedá jezdec na každý druhý krok koně, na jízdárně vysedáme na vnější přední nohu (na vnitřní zadní).
V kroku, klusu a především ve cvalu může být velen stehnový (nebo také poloviční) sed. Jezdec je mírně předkloněn, záda jsou rovná, rozkrok je nad sedlem (nad posedlím), nohy zůstávají v základní poloze na podbřišníku. Ruce jsou podél krku, posouvají se vpřed po otěži, pohled je upřen kupředu.

Cval

Povel: „nacválat“, „cval“
pokud není řečeno jinak (např. stehnový sed) – jezdí se v plném sedu.
pobídky: jezdec vnitřní holení pobízí koně na podbřišníku, zatíží vnitřní sedací kost, vnější holení za podbřišníkem přidrží záď, vnitřní otěž koně ohýbá, vnější vede, mírným „zhoupnutím“ v sedle pobídne koně do cvalu.

Ruchy používané v jednotlivých chodech:
shromážděný (krátký), pracovní, střední, prodloužený.
Všechny přechody (do různých chodů a ruchů) musejí být pozvolné a nenásilné, nesmí být narušena pravidelnost chodu.

Základní cviky na jízdárně

Celá jízdárna
- projetí celé trasy po obvodu jízdárny (20 x 60, 20 x 40 m)

Půl jízdárny (na pravou ruku, na pravou ruku se změnou směru, na levou ruku, na levou ruku se změnou směru)
- cvik začíná i končí vždy ve středu dlouhé stěny (písmeno E nebo B)

Za prvním jezdcem obrat (vpravo nebo vlevo, se změnou nebo beze změny směru)
- začátek na dlouhé stěně, pokud jsou na jízdárně písmena, cvik se provede z písmene, pokud ne, vyjíždí se z jakéhokoliv místa na dlouhé stěně
- jezdci jedou v zástupu za sebou

Jednotlivě obrat vpravo (nebo vlevo, se změnou směru nebo beze změny směru)
- obdobné jako u předchozího cviku
- jezdci jedou vedle sebe

Malý kruh
- začátek i konec je na dlouhé stěně v požadovaném písmeni (pokud jsou vyznačena)
- průměr je 10 m, u vyšších soutěží 6–8 m
- pokud nebylo řečeno jinak, jezdí se pouze 1x

Velký kruh
- začátek i konec zpravidla na středech krátkých stěn (A, C), ale může se jezdit také v bodě X či v dalších středových bodech
- průměr je 20 m (lehce se dotýkáme stěn obdélníku)
- pokud nebyl určen počet kruhů, jezdí se do odvolání

Ze středu (se změnou nebo beze změny směru)
- cvik vždy začíná i končí ve středu krátké stěny (písmena A a C)

Od stěny ke stěně
- návěští cviku přichází již před středem krátké stěny a cvik začíná například v písmeni F, jezdec jede mezi písmena X a B, a navrací se ke stěně v písmeni M (možnosti FM, MF, KH, HK). Oblouk je 5m od písmen B nebo E.
- cvik končí na středu krátké stěny

Dvakrát od stěny ke stěně
- návěští je stejné jako u předcházejícího cviku
- začátek je rovněž např. v bodě F, dále pokračuje směrem na diagonálu cca 2,5 m od bodu P, přiblížení ke stěně v bodu B, vzdálení na 2,5 m od stěny v písmeni R, přiblížení v písmeni M a naopak, obdobně na protější stěně
- cvik končí ve středu krátké stěny

Na obou stěnách od stěny ke stěně
- stejné jako od stěny ke stěně, provádí se na obou dlouhých stěnách jízdárny

Změnit směr
- diagonálně (úhlopříčně) změnit směr
- návěstí už před středy krátkých stěn
- provedení např. FXH, HXF nebo KXM, MXK
- v bodě X se při vysedání v lehkém klusu mění noha

Obloukem změnit směr
- cvik začíná v písmenech od poloviny dlouhé stěny jako malý kruh a pokračuje pozvolným návratem v úhlu 45 stupňů k dlouhé stěně
- průměr oblouku je 8–10 m

Kruhy změnit
- jezdec z velkého kruhu diagonálně přejde na protější velký kruh na druhou ruku (v případě obdélníku 20 x 60 m)
- jezdec jede oblouk o průměru 20 m, v písmeni X koně srovná a po 2-3 krocích se staví ke druhé ruce, jede druhý oblouk – tím se dostane na druhý kruh. Je to v podstatě vlnovka o dvou obloucích. (V případě obdélníku 20 x 40 m.)

V kruhu změnit směr

• cvik se provádí na velkém kruhu, první půloblouk má průměr 10 m, uprostřed následuje jeden až dva kroky rovně, přistavení koně k druhé ruce a dokončení cviku dalším půlobloukem o stejném průměru, cvik má tvar písmene S

Kruh zmenšit, zvětšit

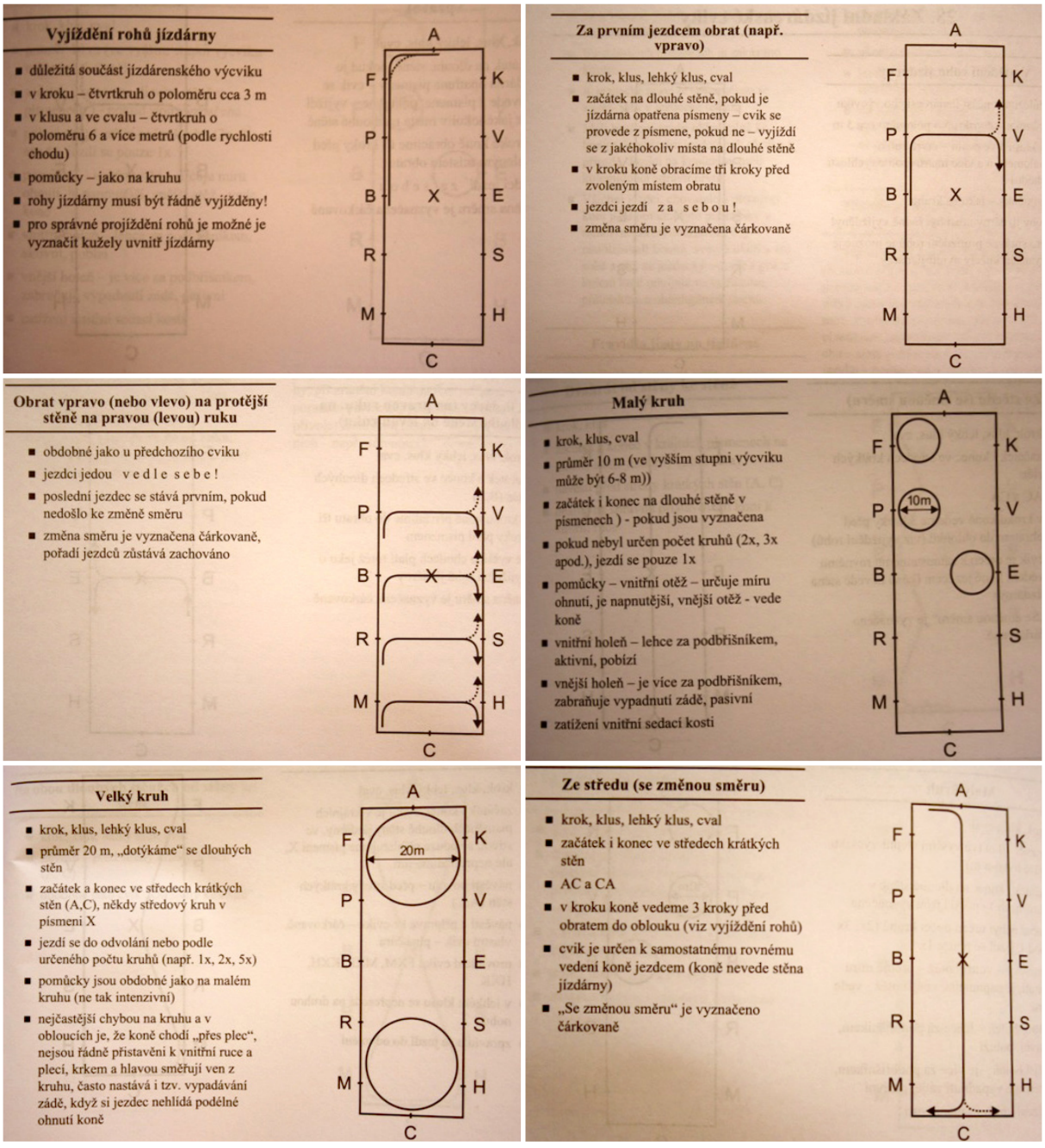
• tento cvik se jezdí na velkém kruhu, který se postupně spirálovitě zmenšuje až na průměr 8–10 m a následně opět zvětšujeme až na původní velikost velkého kruhu

Vlnovka o třech obloucích

• návěstí cviku musí přijít před středy krátkých stěn A nebo C, cvik se skládá ze tří půloblouků (AEC nebo ABC či naopak)

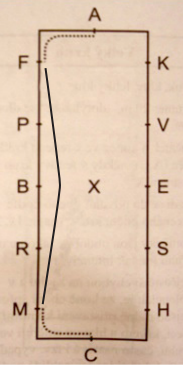
Vlnovka o pěti obloucích

- návěstí cviku musí rovněž přijít před středy krátkých stěn v bodech A nebo C, dále
- pokračuje pěti půloblouky (AKPERHC nebo AFVBSMC či naopak)

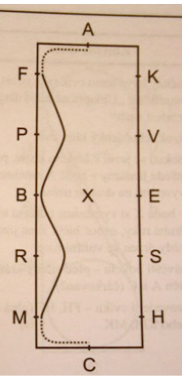
Od stěny ke stěně

- krok, klus, lehký klus, cval
- začátek i konec cviku je v krajních písmenech dlouhé stěny jízdárny, ve středu se pouze přibližujeme písmeni X, ale neprojíždíme jím
- návěstí povelu – před středy krátkých stěn (A,C)
- návěstí a příprava ke cviku – čárkovaně, vlastní cvik – plná čára
- provedení cviku FXM, MXF, KXH, HXK
- v lehkém klusu se nepřesedá na druhou nohu
- zpravidla se jezdí do odvolání

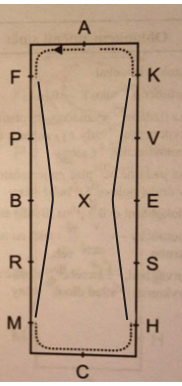
Dvakrát od stěny ke stěně

- krok, klus
- začátek a konec v krajních písmenech na dlouhé stěně jízdárny (plná čára)
- návěstí před středy krátkých stěn (A, C)
- dbáme na správné přistavování koní k vnitřní ruce

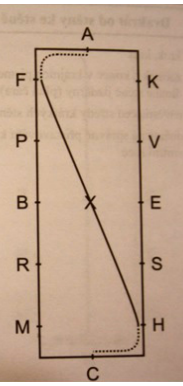
Na obou dlouhých stěnách od stěny ke stěně

- krok, klus, lehký klus, cval
- návěstí – před středy krátkých stěn (A, C)
- obdobné jako cvik „Od stěny ke stěně"

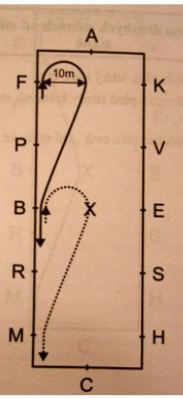
Změnit směr

- někdy bývá tento cvik také velen například: „Úhlopříčně nebo diagonálně změnit směr"
- krok, klus, lehký klus, cval
- pokud se jezdí v lehkém klusu, pak ve středu jízdárny v bodě X měníme vysedání na druhou nohu
- v bodě X si vyměníme i držení bičíku do druhé ruky, neboť bičík je na jízdárně vždy držen ve vnitřní ruce
- návěstí povelu – před středy krátkých stěn A a C (čárkovaně)
- provedení cviku – FH, HF (plná čára) nebo KM, MK

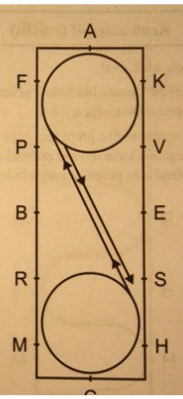
Obloukem změnit směr

- krok, klus, cval
- průměr oblouku 8 – 10 m
- na jízdárně s vyznačenými písmeny se cvik provádí vždy z písmene v druhé polovině dlouhé stěny
- na jízdárně bez písmen je začátek cviku v druhé polovině dlouhé stěny
- dokončení cviku je na dlouhé stěně
- pomůcky – v oblouku jako na malém kruhu
- první bod, ze kterého je možné cvik vykonat, je střed dlouhé stěny

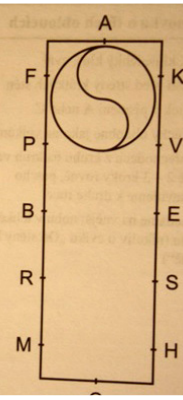
Kruhy změnit

- krok, klus, lehký klus, cval
- možno velet tehdy, když jezdci jezdí na velkém kruhu
- v načrtnutém případě, kdy jezdci jezdí na levou ruku, se při výměně kruhů míjejí pravýma rukama, v opačném případě, jestliže jezdí na pravou ruku, se míjejí levýma rukama

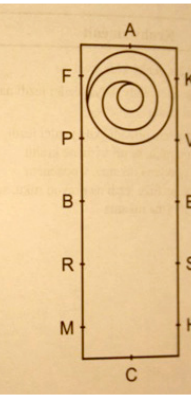
V kruhu změnit směr

- krok, klus
- začátek cviku - nejvhodnější je v písmeni na krátké stěně
- první oblouk (průměr cca 10 m), převedení koně na opačnou ruku (cvik připomíná tvarem písmeno S), druhý oblouk (průměr rovněž cca 10 m)

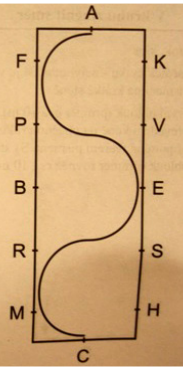
Kruh zmenšit (zvětšit)

- krok, klus, cval
- začátek i konec libovolný, průměr nejmenšího kruhu 6 – 8 m
- za stupňovitého přenášení váhy obracíme koně dovnitř pomocí vnitřní holeně a za podpory vnější holeně

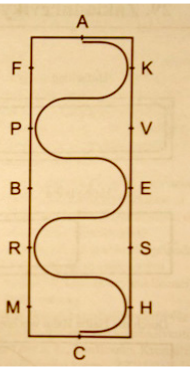
Vlnovka o třech obloucích

- krok, klus, lehký klus, cval
- návěstí před středy krátkých stěn
- začátek v písmeni A nebo C
- pomůcky obdobné jako na velkém kruhu
- při přechodech z kruhu na kruh vedeme koně 2 – 3 kroky rovně, pak ho přistavujeme k druhé ruce
- přesedáme na vnější nohu v lehkém klusu (nikoliv u cviku „Od stěny ke stěně")

Vlnovka o pěti obloucích

- krok, klus, lehký klus
- návěstí před středy krátkých stěn
- začátek cviku v bodě A nebo C
- pomůcky obdobné jako na malém kruhu
- přesedání na vnější nohu v lehkém klusu

Chody koně a vybrané cviky

Zastavení

Při zastavení má kůň stát pozorně, nehybně a rovně, s váhou rozloženou stejnoměrně na všech čtyřech končetinách, které v páru stojí vždy vedle sebe. Krk má být vyklenutý, týl je nejvyšším bodem koňského těla, hlava nepatrně před kolmicí. Kůň zůstává na přilnutí a udržuje měkké a lehké spojení s rukou jezdce, může jemně přežvykovat udidlo a je připraven k pohybu na nejjemnější pomůcku jezdce.

Krok

Krok je kráčivý chod v pravidelném čtyřdobém taktu. Hodnotí se jeho pravidelnost a uvolnění.
Rozeznáváme střední, shromážděný, prodloužený a volný krok. Mezi těmito ruchy musí být vždy zřetelný rozdíl.

Střední krok
Uvolněný, pravidelný a nenucený krok středního prodloužení. Kůň zůstává na přilnutí, kráčí energicky, se stejnými a rozhodnými kroky, zadní nohy došlapují před stopy předních nohou. Jezdec udržuje lehký, měkký a stálý kontakt s hubou koně, dovolující přirozený pohyb hlavy a krku.
Shromážděný krok
Kůň zůstává na přilnutí, pohybuje se odhodlaně vpřed, krk je zvednutý a vyklenutý. Kůň se zřetelně „nese". Hlava se přibližuje kolmici, zůstává lehké spojení s hubou. Záď je angažovaná s dobrou akcí hlezen. Chůze musí zůstat kráčivá a energická, nohy došlapují v pravidelných intervalech. Kroky jsou méně prostorné, ale zato vyšší než při středním kroku, protože všechny klouby se zřetelněji ohýbají.
Prodloužený krok
Kroky jsou maximálně prostorné, aniž by kůň spěchal a porušil jejich pravidelnost, zadní nohy došlapují výrazně před stopy předních. Jezdec dovoluje koni natáhnout hlavu a krk, aniž by ztratil spojení s hubou a kontrolu nad týlem koně.
Volný krok
Je krok k uvolnění, při němž je koni dána úplná volnost ke snížení hlavy a vytažení krku.

Klus

Klus je dvoudobý chod se střídáním diagonálních nohou (levá přední a pravá zadní a naopak). Každý klusový krok je oddělen okamžikem vznosu, kdy se žádná z končetin nedotýká země. Klus má působit uvolněně, aktivně a pravidelně.
Kvalita klusu se hodnotí podle pravidelnosti a pružnosti kroků, kadence a kmihu ve shromáždění i prodloužení. Je výsledkem pružnosti hřbetu a dobře angažované zádě a schopnosti zachovat stejný rytmus a přirozenou rovnováhu v každém ruchu klusu.
Rozeznáváme následující ruchy klusu: pracovní klus, prodloužení kroků, shromážděný klus, střední klus a prodloužený klus.
Pracovní klus
Je chod mezi shromážděným a středním klusem. Jezdí se například, když je kůň na počátečním stupni výcviku, kdy ještě není připraven pro shromážděné chody. Požaduje se dobrá vyváženost, přilnutí, pravidelné a pružné kroky s dobrou akcí zádě.
Prodloužení kroků
V úloze pro čtyřleté koně se požaduje prodloužení kroků. Je to chod mezi pracovním a středním klusem, kdy kůň není ještě připraven pro střední klus.
Shromážděný klus
Kůň zůstává „na přilnutí", pohybuje se vpřed se zvednutým a vyklenutým krkem. Zadní nohy, které jsou dobře angažované a ohebné, musí udržovat energický kmih a umožňují velkou pohyblivost plece, což ukazuje zřetelné „nesení se" koně. Kroky koně jsou méně prostorné než v ostatních ruších bez ztráty pružnosti a kadence.
Střední klus
Je chod s mírnějším prodloužením ve srovnání s klusem prodlouženým. Kůň jde vpřed jasně prodlouženějšími kroky vycházejícími z aktivní zádě. Jezdec dovoluje koni nést hlavu nepatrně víc před kolmicí než ve shromážděném nebo pracovním klusu a dovoluje mu také ve stejné době poněkud snížit hlavu a krk. Kroky mají být stejně dlouhé, pohyb vyvážený a nenucený.

Prodloužený klus
Krok je co nejprostornější, aniž by kůň spěchal. Pohyb viditelně vychází z aktivní zádě. Jezdec koni umožní prodloužení rámce s uvolněným týlem k získání co největšího prostoru. Přední nohy došlapují na místo, na které ukazují. Pohyb (poloha) předních a zadních nohou má být v okamžiku prodloužení stejný. Celý pohyb má být v dobré rovnováze a přechod do nižšího ruchu musí být plynulý a měkký, proveden při současném přenesení větší váhy na záď.
Při veškeré práci v klusu jezdec sedí, kromě případů, kdy je v úloze předepsáno jinak.

Cval
Cval je třídobý chod s nohosledem, např.: levá zadní, levá diagonála (současně levá přední a pravá zadní), pravá přední následovaná momentem vznosu, kdy jsou všechny čtyři nohy ve vzduchu před příštím cvalovým skokem.
Cval, vždy s lehkými, kadencovanými a pravidelnými skoky, má být pohybem bez váhání.
U cvalu se hodnotí pravidelností a lehkost chodu, tendence skoku vzhůru (kůň cválá „do kopce") a kadence, vycházející z přijmutí udidla s uvolněným týlem a angažovanosti zádě s aktivní činností hlezen – a schopnosti zůstat ve stejném rytmu a přirozené rovnováze i po přechodu z jednoho ruchu do druhého, nebo po přeskoku. Kůň zůstává na rovných čarách vždy rovný a správně ohnut v obloucích.
Rozeznáváme pracovní cval, prodloužení skoků, shromážděný cval, střední cval a prodloužený cval.
Pracovní cval
Je chod mezi shromážděným a středním cvalem. Požaduje se, když je kůň na takovém stupni výcviku, kdy ještě není připraven pro shromážděné chody. Hodnotí se přirozená rovnováha, přilnutí, pohyb kupředu ve stejných, lehkých a kadencovaných skocích, s dobrou akcí zadních nohou.
Prodloužení skoků
V úloze pro čtyřleté koně je požadováno prodloužení skoků. Je to varianta mezi pracovním a středním cvalem, kdy mladý kůň ještě není připraven pro střední cval.
Shromážděný cval
Kůň zůstává na přilnutí, pohybuje se vpřed s krkem zvednutým a vyklenutým. Aktivní záď udržuje kadenci a energický kmih umožňující velkou pohyblivost plece, což ukazuje zřetelné „nesení se" koně. Skoky jsou kratší než v ostatních cvalech, bez ztráty pružnosti a kadence.
Střední cval
Je chod mezi pracovním a prodlouženým cvalem. Kůň jde vpřed, ale nepospíchá, v jasně prodloužených skocích s aktivní zádí. Jezdec dovoluje koni nést hlavu trochu více před kolmicí než při shromážděném nebo pracovním cvalu a dovoluje mu také mírně snížit hlavu a krk. Skoky mají být nenucené a vyvážené.
Prodloužený cval
Cvalový skok je maximálně prostorný. Kůň se pohybuje klidně, lehce, s dostatečným kmihem vycházejícím ze zádě. Jezdec umožní koni prodloužení rámce s uvolněným týlem k získání co největšího prostoru. Celý pohyb má být v dobré rovnováze a přechod do nižšího ruchu musí být měkký a plynulý za současného přenesení větší váhy na záď.
Kontracval (cval na opačnou nohu)
Kontracval je cvik zlepšující rovnováhu a srovnání koně a musí být prováděn ve shromážděném cvalu. Kůň cválá ve správném nohosledu na vnější přední nohu. Přední a zadní nohy jdou ve stejné stopě.
Jednoduchá změna cvalu
Je změna cvalu, kdy kůň ze cvalu přejde přímo do kroku a po třech až pěti jasně vymezených krocích zaskočí okamžitě do cvalu na druhou vedoucí nohu.
Přeskok (letmá změna cvalu)
Tato změna cvalu je provedena při vznosu, který následuje po každém cvalovém skoku. Kůň má provést přeskok zadníma i předníma nohama současně. Přeskoky ve cvalu mohou být prováděny také v sériích, např. každý čtvrtý, třetí, druhý nebo každý skok. Kůň i v sériích má zůstat uvolněný, klidný, rovný, v kmihu, udržet pravidelný rytmus. Aby se zabránilo ztrátě lehkosti, plynulosti a prostornosti u přeskoků v sériích, musí se provádět s dostatečným kmihem.

Couvání
Couvání je dvoudobý pohyb zpět v diagonálním sledu kroků bez momentu vznosu. Každý diagonální pár nohou se současně zvedá i došlapuje a přední nohy kráčejí ve stejné linii jako nohy zadní.
Během couvání má kůň zůstat na přilnutí a udržet si chuť k pohybu vpřed.

Vážnými chybami jsou vzpírání se nebo ukvapenost pohybu, odpor nebo vyhýbání se ruce, uhýbání zádě z přímé linie, rozkročující se nebo neaktivní zadní nohy, vlečení předních nohou.
Po dokončení předepsaného počtu kroků kůň zůstane stát ve čtvercovém rámci, nebo vykročí okamžitě v požadovaném chodu.
Série couvání (houpačka) je kombinace couvání s kroky vpřed. Má být prováděna s plynulými přechody a předepsanými počty kroků

Přechody

Změny chodu a ruchu mají být provedeny zřetelně u předepsaných značek. Kadence chodu má být zachována až do okamžiku, kdy chod je měněn, nebo kůň zastaví. Změny ruchu musí být jasně definovány se zachováním stejného rytmu a kadence. Kůň má zůstat lehce na přilnutí, klidný a udržet korektní postavení. Totéž platí o přechodech z jednoho cviku do druhého, např. z pasáže do piafy a obráceně.

Poloviční zádrž

Každému cviku nebo přechodu by měla předcházet přípravná sotva viditelná poloviční zádrž. Je to koordinovaná akce sedu, holení a ruky jezdce s cílem zvýšit pozornost a zlepšit rovnováhu koně před provedením cviků nebo přechodů do nižších či vyšších chodů. Přenesení váhy na záď koně vyvolá větší angažovanost zadních nohou ve prospěch odlehčení předku a celkové rovnováhy koně.

Změny směru

Při změnách směru má kůň přizpůsobovat ohnutí svého těla zakřivenosti čáry, kterou sleduje, zůstat poslušný a na pomůckách jezdce, bez odporu nebo změny chodu, rytmu nebo ruchu.
Směr se mění následujícími způsoby:
a) obrat v pravém úhlu včetně projíždění rohu (čtvrt malého kruhu přibližně 6 m v průměru)
b) krátká a dlouhá diagonála
c) půl malého nebo velkého kruhu se změnou směru
d) poloviční pirueta a obrat kolem zádi
e) vlnovky
f) opačné změny ruky v cikcak traverzále (kůň by měl být rovný v okamžiku změny směru)

Cviky

Požadované cviky v drezuře jsou malé kruhy, vlnovky a osmičky

Malý kruh

Malý kruh má průměr 6 nebo 8 nebo 10 metrů, má-li být větší než 10 metrů, používá se slovo kruh a uvedení průměru.

Vlnovka

Vlnovka se skládá z půlkruhů spojovaných rovnou čárou, vrcholy půlkruhů se dotýkají dlouhé stěny. V okamžiku protnutí středové čáry má být kůň rovnoběžný s krátkou stěnou a rovný. Délka rovné čáry se mění v závislosti na průměru půlkruhu.

Osmička

Osmičku tvoří dva přesné kruhy o stejné velikosti, jak je předepsáno úlohou, spojené ve středu osmičky. Kůň má být ve středu cviku před změnou ruky na okamžik rovný.

Kmih / Poslušnost

Kmih je výraz popisující přenos ochotné a energické, ale stále kontrolované hnací síly vycházející ze zádě do atletického pohybu koně. Konečný výraz může být předveden jen měkkým a pružným hřbetem koně vedeným citlivým spojením s rukou jezdce.
Chybou je zaměňovat rychlost za kmih. Výsledkem pak jsou ploché chody bez požadovaného vznosu. Kmih je podmínkou pro dobré shromáždění koně v klusu a ve cvalu.
Poslušnost neznamená otrocké podrobení se, ale projevuje se stálou pozorností, ochotou a důvěrou koně v jezdce, jakož i harmonií, lehkostí při vykonávání různých cviků.
Stupeň poslušnosti se také projevuje způsobem, jakým kůň přijímá udidlo. Správné je lehké a měkké spojení jezdcovy ruky s hubou koně a jeho pružný a uvolněný týl. Pokud se kůň spojení brání, stává se, že je „nad" nebo „za otěží" (jeho hlava je před nebo za kolmicí).

Plazení jazyka, jeho přehazování přes udidlo, skřípání zuby, švihání ohonem jsou většinou projevy nervozity, ztuhnutí nebo odporu koně a rozhodčí je zohlední ve svém známkování daného cviku i ve společných známkách.
Srovnání koně je také součástí jeho poslušnosti. Kůň je rovný, pokud se jeho předek pohybuje před zádí, a to na rovných i zakřivených liniích a pokud ukazuje rovnoměrnou ohebnost na obě strany. (Kůň je rovný na kruhu, pokud je správně přistavený, a tím pádem součástí kruhu).

Shromáždění

Cílem shromáždění koně je:
a) Zlepšit vyváženost a rovnováhu koně, která je více nebo méně narušena přidanou váhou jezdce.
b) Rozvinout a zvýšit schopnost koně snížit a angažovat záď ve prospěch uvolněnosti a pohyblivosti jeho předku.
c) Přispět k „nesení se koně".
Shromáždění koně se zdokonaluje pomocí cviků dovnitř plec, travers, renvers a poloviční překrok a používáním polovičních zádrží.
Pohyb správně shromážděného koně má vycházet z angažované zádi. Zadní nohy s uvolněnými a ohebnými klouby došlapují vpřed pod tělo koně.
Postavení hlavy a krku koně při shromážděných chodech závisí na stupni výcviku a anatomické stavbě koně. Žádoucí je, aby kůň nesl uvolněně krk, který má tvořit od kohoutku k týlu (jenž je nejvyšším bodem koňského těla) harmonický oblouk, a hlava byla nepatrně před kolmicí.

Sed a pomůcky jezdce

Všechny cviky má jezdec vykonat bez zjevného úsilí. Součástí hodnocení drezurních úloh je také účinnost pomůcek jezdce. Dvojice jezdec a kůň by vždy měla působit dojmem harmonické a nenásilné spolupráce.

23. PRAVIDLA SPRÁVNÉHO POHYBU PO JÍZDÁRNĚ

Stejně jako musí znát řidič motorového vozidla pravidla silničního provozu, musí znát jezdec pravidla pohybu po jízdárně. Není nadsázkou, že nejnebezpečnějším místem na závodech bývá opracoviště, kde se často nekoordinovaně pohybuje větší množství koní.
Jezdci, kteří absolvovali své začátky v jezdeckých oddílech a jezdili ve skupinách, obvykle umějí bezpečně jezdit v prostoru s ostatními koňmi. Mnozí adepti jezdeckého sportu však tuto možnost neměli, jejich trénink je individuální a jejich povědomí o jízdárenských pravidlech nulové.
Prostudujte si tedy pečlivě zásady správného pohybu po jízdárně:

- **Potkávají se levé ruce –** protijedoucí jezdci se míjejí vpravo, stejně jako při jízdě autem po silnici. Pokud jezdí více jezdců po obvodu jízdárny, jezdci, kteří jezdí na levou ruku, jsou na stěně, protijedoucí od stěny.
  Při změně směru diagonálou se potkávají bývalé vnější ruce.
- **Přednost má jezdec ve vyšším chodu –** pokud se na jízdárně pohybuje více jezdců v různých chodech, má na stěně přednost jezdec ve vyšším chodu. Například pokud jeden jezdec cválá a jiný kluše, musí klusající jezdec nechat volnou stěnu cválajícímu.
- **Jezdec na stěně má přednost před jezdcem na kruhu –** pokud jezdec pracuje na velkém kruhu, musí vždy nechat volnou stěnu jezdci nebo jezdcům, kteří se pohybují po obvodu celé jízdárny.
- **Krokuje se od stěny –** jezdec, který před prací nebo po práci krokuje, se má pohybovat od stěny, aby nepřekážel ostatním. Stejně tak má dávat pozor, aby nevjel do trasy jezdcům, kteří pracují na kruhu, diagonále apod.
- **Nepřekážet při nasedání a sesedání –** jezdec, který nasedá nebo sesedá, dotahuje podbřišník, nandává nebo sundává deku apod., má dělat tyto úkony v místě, kde nikomu nepřekáží, tzn. mimo stěnu, uprostřed velkých kruhů nebo na středové čáře – ovšem mimo písmeno X.
- **Dodržování dostatečných rozestupů –** jezdci jedoucí za sebou musí dodržovat minimální vzdálenost 3 kroků, tj. 2,50 m. Pomůcka pro orientaci ze sedla je, že mezi ušima svého koně má jezdec vidět kořen ocasu koně před ním.

- **Do haly se svolením –** pokud jezdec s koněm vstupujete do haly, musí dát o svém úmyslu vědět zapískáním nebo zvoláním a vyčkat, až mu jezdec nebo trenér v hale odpoví a dovolí vstoupit.
- **Jezdci na koni zbytečně nemluví,** koně ovšem mohou slovně pochválit.
- **Na jízdárně stojí pouze instruktor nebo trenér,** ostatní jsou povinni se zdržovat mimo jízdárenský obdélník a nesmí rušit výcvik.

Předpokladem bezpečného pohybu ve skupině více jezdců na jízdárně je také slušnost a ohleduplnost. Samozřejmostí by mělo být, že jezdec, který s koněm vstupuje na jízdárnu, se zeptá těch, kteří tam už jsou, zda se k nim může přidat.
Jezdec, který chce na jízdárně lonžovat, by měl počkat, až bude prostor volný. Pokud z nějakého vážného důvodu nemůže čekat, až se jízdárna uvolní, musí se zeptat, zda to ostatním jezdcům nebude vadit, a případně respektovat jejich odmítnutí.

Opracoviště

Stejné předpisy jako pro jízdárnu platí i na opracovišti.
Pokud chce jezdec najet překážku na opracovišti, měl by slovně upozornit ostatní jezdce (např. zvoláním „oxer" nebo „kolmák"). U začínajících jezdců jim zpravidla prostor a respekt často pomáhá zjednat trenér.
Na opracovišti nebo při jiném hromadném ježdění by měl být kopavý kůň označen červenou stužkou uvázanou v horní části ocasu.

24. PRÁCE V TERÉNU, VYJÍŽĎKA

Do terénu by měli jezdit jezdci, kteří jsou schopni samostatně vést koně, tzn. mají za sebou výcvik na lonži a dostatek hodin jízdárenského výcviku (počet hodin závisí na schopnostech jezdce).
Jízda v terénu podléhá určitým zásadám:

1. Na vyjížďky by se mělo jezdit ve skupině nejméně 2–3 jezdců (například z důvodů pomoci při úrazu) za doprovodu trenéra nebo instruktora, případně zkušeného pověřeného jezdce
2. Zkušený jezdec jede první. Ve větších skupinách jsou zkušení jezdci (event. instruktoři, trenéři) na prvé i poslední pozici, začátečníci jedou uprostřed.
3. Obtížnost vyjížďky se řídí podle úrovně a jezdecké vyspělosti nejslabšího jezdce.
4. Jezdci by měli jezdit ve skupině za sebou (rozestupy cca 2,5–3 m) z důvodů bezpečnosti i z ohleduplnosti vůči přírodě a polním kulturám.
5. Pro koně volíme vhodný terén (měkčí), neklušeme a necváláme po kamenitém či tvrdém terénu (například po asfaltových cestách).
6. Na vyjížďkách jezdíme v lehkém klusu, nikoliv v plném sedu, a nohy při vysedání střídáme po 200–300 m, abychom nezatěžovali pouze jednu končetinu. Ve cvalu jezdíme ve stehnovém sedu.
7. Během jízdy v terénu dodržujeme správný sed a vedení koně (na vyjížďkách mají jezdci sklon ke značně ležérnímu způsobu jízdy).
8. Na vyjížďky volíme vhodné oblečení (pohodlné jezdecké) nevýrazných barev (soulad s přírodou), košile nebo svetry s dlouhými rukávy, jezdeckou přilbu a boty.
9. Na vyjížďce koni usnadňujeme překonávání terénních nerovností – při stoupání do kopce přejdeme do stehnového sedu, při sestupování se přiměřeně příkrosti svahu zakláníme, aby náš trup zachoval svislici a co nejméně jsme rušili těžiště koně.
10. Na vyjížďkách (především v lese) nekřičíme, neplašíme zvěř a ptactvo, jezdíme po vyznačených cestách a stezkách a jsme ohleduplní k ostatním jezdcům i ke kolemjdoucím, které zdravíme jako první.
11. Prvních a posledních 10–15 minut vyjížďky krokujeme.

Kůň umí dobře plavat a pokud je možnost plavení ve vhodném rybníce, obvykle se ho zúčastní ochotně a rád.

25. JEZDEC A KŮŇ NA VEŘEJNÉ KOMUNIKACI

Pro pohyb koní a jezdců na veřejných komunikacích platí Pravidla silničního provozu (pro jízdu na koni platí paragraf 60 vyhlášky č. 99 z roku 1989).
Pro přechod přes komunikaci vybíráme vhodné místo, abychom dobře viděli a současně byli dostatečně z dálky vidět. Silnici přecházíme nejkratší trasou. Pokud jde ve skupině více jezdců, měli by pro přechod silnice vytvořit podle možností dvojice či trojice, aby skupina překonala silnici co nejrychleji.
Při jízdě po silnici je kůň považován za dopravní prostředek a pohybuje se tudíž vpravo. (Na silnici by se neměl pohybovat jezdec s koněm, který se snadno plaší, nebo pokud nezná jeho reakce. Jestliže musí nutně silnici přejít, je bezpečnější sesednout a koně převést).
Při jízdě ve městě je nutné respektovat veškeré dopravní značení.
Při odbočování dává jezdec znamení příslušnou paží.
Za snížené viditelnosti, za šera nebo za tmy, je nutné, aby byli jezdci i koně označeni reflexními pásky nebo jinými podobnými prvky na oblečení či výstroji, odrazkami či baterkou.

26. VŠEOBECNÉ INFORMACE Z JEZDECKÉHO SPORTU

Jezdecký sport
Sportovní činnost provozovaná ve spolupráci člověka s koněm na základě daných pravidel. Cílem je dosažení co nejlepšího výkonu při zachování bezvadného zdravotního a fyzického stavu koně. Výkon je zpravidla hodnocen bodově, čas je druhořadým faktorem při dodržení daných limitů (pokud se nejedná o soutěž na čas).

Disciplína
Specifická sportovní jezdecká činnost, která je charakteristická typickými úkoly většinou ještě rozlišenými podle stupňů obtížnosti. Mezi schválené FEI disciplíny patří: drezura, skoky, všestrannost, spřežení, vytrvalost, voltiž a reining. Zvláštní kategorií je parajezdectví (paradrezura, paravoltiž, paraspřežení) a soutěže pony.

Jezdecké závody
Konkrétní jezdecká akce, kdy soutěží jezdci v jedné nebo ve více jezdeckých disciplínách. Na závěr jsou vyhodnoceny výkony jezdeckých dvojic a jezdecké dvojice dekorovány a odměněny vypsanými cenami. Pro závody platí závazný schválený rozpis. Závody mohou být jednodenní nebo vícedenní. Doba závodů se počítá jednu hodinu před první kontrolou koní (nebo také hodinu před technickou poradou nebo před první soutěží) a končí půl hodiny po vyhlášení posledních celkových výsledků závodu nebo poslední soutěže.

Jezdecká soutěž
Celková nebo dílčí akce jezdeckých závodů, která je vyhodnocena a odměněna. Jezdecké závody se mohou skládat z více jezdeckých soutěží jedné nebo více jezdeckých disciplín. Například současně mohou v jednom dni či více dnech probíhat skokové závody v rozmezí od stupně Z po S a zároveň drezurní soutěže na podobné úrovni. V případě všestrannosti či spřežení může probíhat jedna jezdecká soutěž. Například v průběhu třídenní Zlaté podkovy se každý den koná jedna její část.

Identifikace koní
Organizační výbor závodů při prezentaci přidělí všem zúčastněným koním identifikační čísla. Ta musí kůň nosit na viditelném místě (většinou uzdečka) po celou dobu závodů, kdykoliv opustí stáj.

Závody
Při cestě na závody musí jezdec počítat s tím, že se musí včas přihlásit, zaplatit startovné, předložit licenci jezdce a průkaz koně se záznamy všech požadovaných očkování.
K běžnému vybavení (výstroj koně) patří krmení pro koně, džber na vodu, stájové nářadí a lékárnička (humánní i veterinární).

Pro dobrý psychický stav jezdce je nutné přijet na závody včas a ve společnosti instruktora nebo trenéra, případně pomocníka, který je jezdci nablízku, když potřebuje asistenci při sedlání, nasedání, ošetření koně apod. Důležitá je také znalost všeobecných pravidel jezdeckého sportu a pravidel disciplíny, v níž jezdec závodí. Jezdec má mít dost času k prostudování rozpisu závodů, plánku parkuru, (drezurní úlohu už musí znát předem), časového harmonogramu a k vlastní přípravě.
Po příjezdu do areálu, kde se konají závody, se jezdec nejprve prezentuje v kanceláři závodů, kde předloží požadované doklady a také získá informace, kde je možné zaparkovat přepravník s koněm, koně vyložit, event. ustájit, kde je pracoviště, parkur (drezurní obdélník) apod.
Na přípravnou práci jezdce na opracovišti dohlíží komisař, který je členem sboru rozhodčích.

27. SKOKOVÉ SOUTĚŽE

Kolbiště, kde probíhají jednotlivé soutěže, musí být ohrazeno. Během soutěže, kdy je v prostoru kolbiště kůň, musí být všechny vchody a východy kolbiště fyzicky uzavřeny. U vjezdu do kolbiště může být místo závory použita vhodná zábrana (např. z bezpečně postavené překážky).
Opracoviště – plocha určená k přípravě před soutěží, musí být vybavena minimálně jednou kolmou a jednou šířkovou překážkou, které jsou označeny červenými a bílými praporky, jež určují směr jejich překonávání.
Je zakázáno použít na pracovišti jiné cvičné překážky či materiál, než zajistil organizátor. Cvičné překážky lze skákat pouze ve směru vyznačeném praporky a jejich výška může být jen o 10 cm vyšší než výška překážek na parkuru.
Na pravé straně je červený praporek, na levé bílý, stejným způsobem jsou označeny překážky na parkuru, starty, cíle, povinné průjezdy ad.

Jednotlivé klasické skokové soutěže se rozlišují podle výšky překážek: ZZ – 80 cm, ZM – 90 cm, Z – 100 cm, ZL – 110 cm, L – 120 cm, S – 130 cm, ST – 140 cm, T – 150 cm, od stupně L jsou soutěže označeny ještě hvězdičkami dle náročnosti.

Jezdci jsou povinni mít korektní úbor nejen při soutěži, ale také při prohlídce parkuru a dekorování. V případě potřeby může sbor rozhodčích povolit pláštěnku nebo naopak odložit saka.
Nošení přilby upravují skoková pravidla. Všichni jezdci musí mít na hlavě povinně, po celou dobu jízdy na koni, upevněnou ochrannou tříbodovou přilbu. Povinná je bezpčnostní vesta (ne pouze páteřní chránič) pro všechny jezdce do konce kalendářního roku, ve kterém dovrší 16 let, a mladší, kdykoliv sedí na koni.

Za **cizí pomoc**, která vylučuje ze soutěže, můžeme považovat podání bičíku, podržení koně na parkuru atd. Naopak za cizí pomoc není považováno podání spadlé přilby nebo brýlí.

Barování

Výraz barování zahrnuje všechny umělé techniky, které mají donutit koně, aby v soutěži skákal výš a pozorněji. Není prakticky možné vyjmenovat všechny způsoby barování, ale obecně spočívá v tom, že člověk úmyslně navodí situaci, kdy se kůň při překonávání překážky uhodí do nohy, event. ho do ní uhodí sám ze země (tyčí, přizvednutím bariéry apod.). Za barování lze mj. považovat postavení příliš vysokých či širokých překážek, položení falešných odskoků, umístění kavalet na překračování, nebo prvků kombinace v nesprávné vzdálenosti atd. Barování je přísně zakázáno nejen na závodech, ale i při tréninku.
Skoková pravidla najdete na www.cjf.cz

28. DREZURNÍ SOUTĚŽE

Obdélník

Drezurní obdélník má rozměry 60 x 20 m. Pro některé národní úlohy 40 x 20 m. Jeho povrch musí být vodorovný (výšková odchylka po úhlopříčce a dlouhé stěně nesmí být vyšší než 50 cm, na krátké stěně 20 cm).

Od diváků musí být soutěžní obdélník vzdálen nejméně 10 m, pokud se konají závody v hale, tak minimálně 2 m.
Ohraničení tvoří bílý cca 30 cm vysoký rozebíratelný plůtek. Jeho minimálně 2 m široká část v písmeni A musí být snadno odstranitelná, aby bylo možné vždy před a po úloze vytvořit vjezd a výjezd pro koně s jezdcem. Příčky plůtku musejí být u sebe tak blízko, aby se mezi ně nemohlo dostat kopyto koně.

Písmena
Písmena mají být umístěna vně ohraničení obdélníku a zřetelně viditelná pro jezdce i diváky.

Cvičný obdélník
Pro přípravu před soutěží musí mít jezdci k dispozici alespoň jeden cvičný obdélník o rozměrech 60 x 20 m. Je žádoucí, aby jeho povrch byl stejný jako povrch soutěžního obdélníku.

Stupnice známek
Rozhodčí hodnotí výkon jezdce a koně známkami od 10 do 1.

10	vynikající
9	velmi dobrý
8	dobrý
7	téměř dobrý
6	uspokojivý
5	dostatečný
4	nedostatečný
3	téměř špatný
2	špatný
1	velmi špatný
0	nebyl předveden

Známka 0 znamená, že prakticky nic z požadovaného cviku nebylo provedeno. Pro přesnější vyjádření hodnocení se používají i půlbody.
Společnými známkami se pak hodnotí chody, kmih, poslušnost a sed jezdce.
Celkový výsledek se získá součtem bodů a jejich koeficientů z listin všech rozhodčích a jejich převedením na procenta. Vítězí dvojice s nejvyšším počtem procent.
Drezurní pravidla najdete na www.cjf.cz

29. CO BYSTE MĚLI VĚDĚT, NEŽ SE VYPRAVÍTE NA ZZVJ

Důležité je přijet včas

Příjezd na zkoušky
Na zkoušky je třeba přijet v dostatečném časovém předstihu, abyste si stihli areál v klidu prohlédnout a zorientovali se, kde se skládají koně a parkují přepravníky, kudy se dostanete na obdélník, na kolbiště nebo do haly.
Skoro každý, kdo má před zkouškou, trpí trémou. Pokud přijedete na poslední chvíli nebo dokonce pozdě, nervozita se ještě prohloubí a to může negativně ovlivnit váš výkon. Vyplatí se přijít už na zahájení zkoušek v jezdeckém oblečení, abyste pak měli dost času připravit si koně na předvádění.

Předvádění koní natrénujte doma

Předvádění a vodění koně
I když budete mít z domova koně vyčištěného a upraveného (např. zapletenou hřívu), při transportu se může leccos stát a proto všechno znovu zkontrolujte. O jezdci hodně vypovídá, když předvádí koně neupraveného či dokonce špinavého.

Natrénujte si doma, jak se správně kůň vodí a předvádí, jak při tom držíte otěže, jaký postoj máte zaujmout před komisaři – a to nejen teoreticky, ale také prakticky. Musíte si být jisti, že se vám podaří přimět koně na ruce naklusat a na předepsané trase ho udržet v pravidelném ruchu. Nepůsobí dobrým dojmem, když kůň vedle vás nechce klusat a vy ho za sebou bezmocně táhnete, stejně, jako když vás kůň předbíhá a zlobí.
Nepodceňujte také nácvik otáčení, pravidlo otáčení na pravou ruku musíte mít zažité.

Bezpečný pohyb po jízdárně

Vzhledem k tomu, že dnes již tréninky v mateřských oddílech robíhají častěji jednotlivě než ve skupinách a jezdci se málo učí pohybovat se s koněm mezi ostatními koňmi, a protože dochází k častým kolizím na opracovištích při závodech, byla od roku 2016 do ZZVJ zařazena i tato zkouška. Jestliže tedy trénujete samostatně, zkuste se dostat na trénink, kde se najednou pohybuje více koní. nebo požádejte ostatní jezdce z vašeho oddílu, aby trénovali s vámi, a vy se učte v praxi, jak se s ostatními potkávat, míjet a kdo má kde přednost.

Drezura nejsou jenom cviky

Drezurní zkouška
To, že zvládáte jednotlivé cviky konkrétní drezurní úlohy, ještě neznamená, že jste schopni takovou úlohu úspěšně absolvovat. Řada jezdců drezurní část zkoušky podcení – myslí si, že když umí koně naklusat a nacválat, snadno ji zvládne. Kůň, který vidí drezurní obdélník poprvé v životě až na zkouškách základního výcviku jezdce, do něj může odmítnout vstoupit. I drobný konflikt s koněm před úlohou dokáže už tak nervózního jezdce docela paralyzovat.
Komisaři samozřejmě hodnotí váš výkon shovívavěji než výkon vyspělých závodníků, přesto ale sledují, zda je váš kůň v rozích správně ohnutý, zda je na kruhu přistavený k vnitřní ruce, zda ho vedete po stěně a ne několik kroků od stěny, zda začínáte a končíte cviky přesně v předepsaných písmenech. Především hodnotí, zda vy ovládáte svého koně a ne naopak.
Samozřejmostí by mělo být, že si jezdec při tréninku také uvědomí, kde jsou jednotlivá písmena. Naučit se vyjmenovat písmena drezurního obdélníku na papíru podle nejrůznějších mnemotechnických pomůcek je vám v sedle na nic. Vyplatí se také umět předepsanou úlohu zpaměti – přestože vám ji čte čtenář, může se stát, že udělá chybu nebo vy něco přeslechnete a zbytečně se dopustíte omylu.
Dokument vzdělávání uvádí, že kůň i jezdec mají být ustrojeni dle skokových pravidel. To znamená, že při drezurní zkoušce v rámci ZZVJ jezdec nepojede v drezurním sedle, kůň může mít martingal i kamaše – což je při oficiálních drezurních soutěžích zakázáno. jezdec může mít při drezurní části zkoušek tušírku do 120 cm (u zkoušek pro pony do 110 cm). Pokud jezdec dělá zkoušku jen pro disciplinu drezura, musí mít koně ustrojeného dle drezurních pravidel. Drezurní sedlo je povolené (ale ne povinné), kůň nesmí mít martingal ani kamaše.
Pamatujte si, že:

- Cvik od stěny ke stěně se jezdí 5 m od stěny (do čtvrtiny obdélníku), nikoliv do X.
- Při cviku vlnovka o třech obloucích jde kůň na středních příčkách několik kroků rovně.
- Také při cviku kruhy změnit, který se skládá ze dvou půloblouků, jde kůň v X 2–3 kroky rovně.
- Dívejte se na písmena, ke kterým chcete dojet. Ulehčí vám to vedení koně a zamezí to nežádoucímu hrbení a předklánění hlavy.

Na parkur nejdříve pěšky

Skoková zkouška
Pro úspěšné překonání parkuru je důležité projít si ho s dostatečným předstihem a v klidu pěšky, v doprovodu instruktora nebo trenéra, který s vámi probere, kde máte přejít do klusu, kde začínáte cválat, jakým způsobem projet oblouky a jak najet překážky. I když si myslíte, že jste si doma parkur dostatečně natrénovali, nevyplatí se seznamovat se s ním při zkouškách až ze sedla koně. Ocitáte se v jiném prostředí, překážky mohou mít jiné barvy, než na jaké jste zvyklí, sledují vás diváci – na to všechno také může kůň reagovat a vy na to musíte být připraveni.

Test před odevzdáním pečlivě zkontrolujte

Teoretická zkouška
I teoretická část zkoušky je součástí zkoušky jezdecké zdatnosti, a proto byste se k ní měli dostavit v jezdeckém oblečení – samozřejmě, že přilbu, popř. rukavice, už mít nemusíte. Komisař vám určitě dovolí sako odložit. Je vhodné mít s sebou vlastní pero, ale nic se nestane, když si ho zapomenete, zkoušející vám ho jistě půjčí.
Na vypracování testu je dost času, proto si jednotlivé otázky důkladně přečtěte a odpověď si pečlivě promyslete. Důležité také je správnou odpověď a), b) nebo c) pak zakroužkovat ve správné řádce.
Nakonec si vyplněný test ještě jednou pročtěte a překontrolujte, zda jste se někde nepřepsali nebo některou otázku omylem nepřeskočili.

Závěrem
Po úspěšném absolvování ZZVJ dostanete hlavním komisařem podepsané potvrzení, na jehož základě pro vás váš mateřský klub u sekretáře oblasti požádá o zanesení vaší jezdecké licence do systému JIS. Pokud splníte jen praktickou nebo teoretickou část zkoušky, dostanete potvrzení o částečném splnění ZZVJ a při opakování pak budete skládat jen tu část, kterou jste nezvládli.
Mějte na paměti, že komisaři, kteří vás budou zkoušet, nemají zájem vám zkoušky znepříjemnit. Jde jim o to, aby na závodní kolbiště a drezurní obdélníky pustili jezdecky zdatné sportovce, kteří nebudou nebezpeční sobě ani svému okolí. Každý z komisařů je odborníkem ve své disciplíně, a pokud vám vytknou některé nedostatky, je to pro vaše dobro.

30. OTÁZKY ZZVJ

Tyto otázky jsou určeny pro ZZVJ (všeobecná licence – disciplína skoky, drezura, všestrannost). Test u zkoušek se skládá z celkem 35 otázek a budou v něm zastoupeny všechny okruhy.

Anatomie a fyziologie koně. Barvy, znaky, výžehy

1. Kde bychom na končetině koně nalezli spěnku?
2. Jaký kůň bývá označen pojmem valach?
3. Popište koně, kterého označujeme jako plaváka?
4. Popište, čím se od sebe odlišuje hnědák a ryzák?
5. Čím je charakteristický albín?
6. Jakou barvu mají při narození vybělující bělouši?
7. Co jsou u koně získané odznaky?
8. Co patří u koně mezi vrozené odznaky?
9. Kolik zubů má dospělý kůň (hřebec, klisna, valach)?
10. Vidí kůň kolem sebe (kam vidí a kam ne)?
11. Rozlišuje kůň barevnost překážek?
12. Jaká je ostrost sluchu koně v porovnání s člověkem (stejná, větší, menší)?
13. K čemu slouží značná pohyblivost ucha koně?
14. Jak působí na koně nízké tóny?
15. Kdy můžeme teplokrevného koně považovat za plně dospělého?
16. Co se míní slovním spojením exteriér koně?
17. Jaké je zoologické zařazení koně?
18. Z jakých tří částí se skládá nejspodnější část končetin koně?
19. Kde se nachází u koně bílá čára?
20. Jaká je tělesná teplota zdravého koně?
21. Kolik krčních obratlů má kůň?
22. Kůň má vrozený stádový pud. Co to znamená?
23. Jaká je průměrná hmotnost (váha) českého teplokrevníka?

Napájení, krmení, ošetřování a kování

1. Kolik vody vypije kůň průměrně denně?
2. Je vhodná k napájení voda natočená přímo z vodovodu nebo je vhodnější voda odstátá?
3. Co je objemné krmivo?
4. Jak dlouho po uskladnění v seníku se nesmí čerstvé seno krmit?
5. Co je to pantoflice?
6. V jakých časových intervalech je nutné zajistit úpravu kopyt?
7. Co je zakování?
8. Jaký druh slámy je nejvhodnější pro podestýlku (z jakého druhu obilí)?
9. Jaké známe pamlsky pro koně?
10. Je nutné, aby v zimě byl pro koně na pastvinách k dispozici dostatek vody, i když je dost sněhu?
11. Jak často by měl kůň být krmen (pravidelnost, četnost)?
12. Proč je dobré mít pro koně v boxu krmnou sůl?
13. Jaké množství vody kůň průměrně denně vypije?
14. Jakým způsobem můžeme koni upravit oves ke krmení?
15. Dá se nějakým způsobem minimalizovat prašnost sena?
16. Měl by mít kůň při krmení klid?
17. Co je to místování?
18. Jak se nazývá hřebík používaný k upevnění podkovy?
19. Proč se dávají koním podkovy?
20. Jaké krmení kromě ovsa známe (náhražka ovsa)?
21. Existují jedovaté byliny, které se mohou vyskytovat na pastvě a ohrozit zdraví koně? Pokud ano, jaké?

Úrazy a nemoci koní

1. Co je to nášlap?
2. Co je to zášlap?
3. Jaké jsou základní projevy koliky?
4. Co musíme dělat při podezření na koliku?
5. Proč musíme u koní (a u domácích zvířat, která žijí ve stáji) všechny rány desinfikovat?
6. Co jsou nálevky?
7. Co je to nehnisavý zánět škáry kopytní (tzv. schvácení kopyt)?
8. Co bývá příčinou hniloby kopyt?
9. Když kůň začne kulhat, může jezdec pokračovat v ježdění?
10. Co je u koně „kohoutí krok"?
11. Co má udělat jezdec, když čerstvě okovaný kůň začne kulhat?
12. Co to znamená, když si kůň drbe o stěnu nebo ohradu kořen ocasu?
13. Může mít kůň vši?
14. Jaké jsou hlavní příznaky nemocného koně?
15. Co má jezdec udělat, pokud koni začíná vznikat otlak pod sedlem?
16. Může kůň zvracet?
17. Proti čemu musí být kůň bezpodmínečně vakcinován?
18. O jakou nemoc jde, když se řekne strnutí šíje?
19. Co je příčinou onemocnění, kterému se říká černá zástava moči neboli sváteční nemoc?

Zlozvyky a chování koní

1. Co je tkalcování (hodinaření)?
2. Co to znamená, když má kůň červenou stužku v ocase?
3. Co je u koně klkání?
4. Umí kůň vyjádřit náklonnost nebo nelibost a odpor?
5. Proč bychom měli podporovat přátelské vztahy mezi koňmi?
6. Dokáže kůň něco dělat svému jezdci „schválně"?
7. Jak koně většinou reagují na strach?
8. Jak se chová kůň, když přijde k neznámému předmětu?
9. Dá se tzv. potravový pud využít v tréninku (je vhodné koně při tréninku odměnit pamlskem)?

10. Stává se často, že kůň s krmením spolkne i cizí předmět (kámen, hřebík)?
11. Je kůň zvíře samotářské, nebo stádové?
12. Je při výcviku koně důležitý hlas jezdce?
13. Jak se chovají koně, kteří mají nedostatek pohybu?
14. Jak se kůň zpravidla brání (i z hlediska evoluce a historického vývoje)?
15. Co znamená, když má kůň uši dozadu podél hlavy?

Chody koně, nohosled

1. Jaké jsou základní chody koně?
2. Jaký je nohosled koně v kroku, klusu a cvalu?
3. Co je křižování ve cvalu?
4. Která noha začíná vždy při správném nacválání?
5. Jak kůň couvá (nohosled)?
6. Umí kůň plavat?
7. Může mít kůň nepravidelné chody?
8. Jak se projevuje mimochod v kroku?
9. Co je rozložený cval?
10. Na kterou nohu koně na jízdárně v lehkém klusu vysedáme?
11. Co je to nákrok?
12. Co je to kontracval?
13. Co znamená, v souvislosti s pohybem koňských končetin, výraz „strouhání"?
14. Je při jízdě v terénu v lehkém klusu důležité střídat nohu, na kterou vysedáme? Jestliže ano, proč?

Základní zdravotní ošetření koně

1. Co patří k základům zdravotní péče o koně?
2. Co by měla obsahovat lékárnička majitele koně?
3. Jak má vypadat správně ošetřená srst koně?
4. Kde zpravidla hledáme nejdříve příčinu kulhání koně?
5. Jak docílíme toho, aby kůň neprochladl?
6. Odčervujeme koně individuálně nebo je vhodnější odčervit všechny koně ve stáji najednou?
7. Co je to víchování koní?
8. Musí se koním pročesávat hříva a ocas?
9. Je správné, aby měli koně společné čištění?
10. Proč bychom měli koně na začátku i na konci výcvikové hodiny krokovat?
11. Jaká jsou rizika, pokud jezdec po výcvikové hodině nechá v boxu koně zadýchaného a zpoceného?
12. Co je to podlom ve spěnce a jak se ošetřuje?

Ošetřování koní před a po ježdění

1. Jaké jsou základní pomůcky pro čištění koně?
2. Musí se koni vybírat sláma z ocasu? Pokud na jízdárně potkáme koně se slámou v ocasu, co to vypovídá o jeho jezdci?
3. Jaký další význam má čištění koní (kromě zbavování ho nečistoty)?
4. Vadí koním průvan?
5. Je důležité stáj vhodně větrat? Pokud ano, proč?
6. Můžeme koně bezprostředně po těžké práci (tréninku) umýt?
7. Čím ošetřujeme koni kopyta?
8. Čistíme koně před, nebo po ježdění?
9. Co se může stát, když jezdec před, či po ježdění nevybere koni z kopyt?
10. Je vhodné koně při ošetřování uvazovat a proč?
11. Jaký by měl být uzel, kterým koně přivazujeme (z hlediska bezpečnosti)?
12. Na co se používá kopytní háček?

Bezpečnost při ošetřování koně, bezpečnost jezdce a základní první pomoc

1. Jaká obuv je vhodná při ošetřování koně (je vhodné mít při ošetřování koně otevřenou obuv)?
2. Proč musíme koně před vstupem do boxu oslovit?
3. Jaká má být poskytnuta pomoc jezdci, který se při pádu z koně uhodil do hlavy a zvrací?
4. Jak by měl jezdec stát při čištění kopyt?
5. Jaké očkování by měl určitě mít člověk, který se pohybuje u koní?
6. Jak ošetříme drobné poranění?
7. Jezdec si po pádu vyrazil dech. Jak mu pomůžeme?
8. Kdo může chodit do stáje?
9. Jak ustrojený má být kůň, kterého potřebujeme někam převést (ze stáje do stáje)?
10. Jak držíme vodítko při vedení koně?
11. Z jaké strany vede jezdec koně?
12. Jaké telefonní číslo má záchranná lékařská služba?
13. Proč musí být v klubovně či stáji humánní a veterinární lékárnička?

Bezpečnostní pravidla na jízdárně, na opracovišti, na závodech

1. Jezdí-li na jízdárně více jezdců, kdo má přednost na stěně?
2. Jak se míjejí jezdci na jízdárně nebo na opracovišti?
3. Kdo a kdy musí mít na hlavě přilbu?
4. Proč by měli jezdci na koni nosit rukavice?
5. Je vhodné, aby s koněm manipulovala osoba pod vlivem omamných a psychotropních látek?
6. Co by měl udělat jezdec při závodech na opracovišti, chce-li najíždět na překážku?
7. Kde při příjezdu na závody vykládáme koně z auta či přívěsu?
8. Co musíme udělat před vyložením koní na závodech?
9. Jak by měl probíhat první výcvik začínajícího jezdce při příchodu do jezdeckého střediska?
10. Je vhodné, aby jezdec na koni kouřil, žvýkal, telefonoval?
11. Kdo dohlíží na bezpečnost přípravy jezdců a koní na opracovišti?
12. Pokud jede na vyjížďku výcvikově nevyrovnaná skupina, podle kterého jezdce se řídí náročnost vyjížďky?
13. Jaká je bezpečná vzdálenost mezi koňmi, kteří jdou v zástupu?

Bezpečnost při pohybu na veřejné komunikaci

1. Čím se řídí jezdec na veřejné komunikaci?
2. Na jaké straně silnice se pohybují jezdci při jízdě na veřejné komunikaci?
3. Jak je hodnocen jezdec na koni na veřejné komunikaci (z hlediska pravidel silničního provozu)?
4. Jsou jezdci povinni nosit při pohybu na veřejné komunikaci za tmy noční reflexní pásky? Pokud ano, jaké jsou jejich barvy?
5. Jaké znamení dává při odbočování na silnici jezdec na koni?

Ústroj a výstroj jezdců, výstroj koní pro účely tréninku i soutěží. Ochranné pomůcky koně a jezdce.

1. Jaká je funkce bezpečnostního zámku sedla?
2. Jaká je maximální povolená délka bičíku při parkurových soutěžích?
3. Jaká je maximální povolená délka bičíku při drezurních soutěžích na velkých koních a pony?
4. K čemu slouží na sedle poprsník?
5. Proč se koním dávají zvony?
6. Jak musí být ustrojen kůň, vodím-li ho na závodech „na ruce“?
7. Jak dlouhá by měla být lonž?
8. Ve které ruce držíme lonž při lonžování koně?
9. Jak se zapíná hannoverský nánosník?
10. K čemu slouží nánosník?
11. Jak široké by měly být třmeny?

12. Co jsou pantalony?
13. Popište jednotlivé části uzdečky?
14. Z jakých částí se skládá sedlo?
15. Z čeho se skládá martingal?
16. Můžeme nastoupit do soutěže s koněm, na němž je pokrývka (deka)?
17. Kde najdeme informace o korektní výstroji koně na závody?
18. Jak dlouhé by měly být lícnice ve vztahu k poloze udidla v koňské hubě?
19. Jaké jsou nejčastější typy nánosníků?
20. Kde mají být třmeny při manipulaci se sedlem před či po ježdění?
21. V jaké vzdálenosti by měl být podbřišník sedla od loketního kloubu koně (kolik pěstí)?
22. Kterým směrem vedou při upevňování kamaší na končetiny koně zápinky (kožené, plastové, suché zipy)?
23. K čemu slouží podsedlová dečka?
24. Jaké jsou základní pomůcky k lonžování?
25. Na co se používá podocasník?
26. Proč sedlový materiál po ježdění čistíme, sušíme, mažeme?

Chov koní

1. Jak dlouho je klisna březí?
2. Kdy se hříbata odstavují od matky?
3. Jak dlouho po porodu většinou hříbě vstává?
4. Je vhodné pomáhat hříběti při prvních pokusech o postavení?
5. Proč klisna hříbě po porodu olizuje?
6. Co je to inseminace?
7. Kdy hříbě začíná žrát trávu?
8. V jakých barvách se chová plemeno kladrubský kůň?
9. Co je to mula?
10. Co je to mezek?
11. Jak se nazývá divoký kůň, jehož světovou plemennou knihu vede Zoo Praha?

Správný sed jezdce a jeho působení na koně. Vhodné použití pomůcek.

1. V jakém místě sedla by měl jezdec sedět?
2. V jaké přímce by měly být části jezdcova těla?
3. Jaká je přímka pro správně držení otěží?
4. Kterými třemi základními pomůckami jezdec působí na koně?
5. V kterém stupni drezury smí jezdec začít používat ostruhy při drezurních soutěžích?
6. Proč by měl začínající jezdec při práci na jízdárně přendávat bičík z ruky do ruky při změně směru?
7. Co je přilnutí?
8. K čemu slouží lehký sed?

Základní znalosti z jednotlivých disciplín jezdeckého sportu

SKOKOVÁ PRAVIDLA

1. Co musí udělat jezdec, který je v důsledku pádu na kolbišti vyloučen?
2. Smí jezdec v sedle přijmout podávaný bič, který mu upadl?
3. Smí jezdec v sedle přijmout podávanou přilbu, která mu spadla?
4. Jaká je penalizace za shození překážky nebo došlap do vodního příkopu?
5. Smí jezdec po vyloučení za neposlušnost absolvovat ještě jeden skok?
6. Co se stane, odstartuje-li jezdec bez znamení ke startu zvoncem?
7. Jak jezdec opraví situaci, když kůň odepře poslušnost a neskočí druhý skok dvojskoku?
8. Jaká je penalizace, když je dvojici na parkuru po poboření překážky zastaven čas, kůň se splaší a jezdec spadne?
9. Na jaké straně parkurové překážky je umístěn bílý praporek, na jaké červený praporek?
10. Jaká je penalizace za pád jezdce nebo koně na parkuru?
11. Jaké překážky musí být na opracovišti?

12. Jak vysoké překážky smí jezdec skákat na opracovišti?
13. Co je to oxer?
14. Co jsou to skoková pravidla a kde je najdeme?

Drezurní pravidla

1. Jaké jsou rozměry drezurního obdélníku?
2. Může jezdec jet úlohu zpaměti, když ostatním se čte?
3. Jaký průměr má velký kruh?
4. Od kterého stupně soutěží je jezdcům povolen frak?
5. Jaká je penalizace při pádu jezdce nebo koně v drezurním obdélníku?
6. Jaká je stupnice známek pro hodnocení drezurní úlohy?
7. Jaká je penalizace za 1., 2. a 3. omyl při drezurní úloze?
8. Z jakého materiálu mohou být ostruhy pro drezurní soutěže?
9. Jaká je penalizace, když jezdec vjede do obdélníku bez znamení povolení startu zvoncem?
10. Jak drží jezdec otěže při pozdravu v drezurní úloze?
11. Smí jezdec během drezurní soutěže používat hlasových pomůcek?
12. Co je to volná sestava (kür)?
13. Co jsou to drezurní pravidla a kde je najdeme?

Základní znalost všeobecných pravidel jezdeckého sportu

1. Kolik a jaké jsou disciplíny jezdeckého sportu?
2. Může se jezdec zúčastnit dekorování bez koně, tj. pěšky?
3. Jaké jsou potřebné doklady jezdce pro start?
4. Jaké jsou potřebné doklady koně pro start?
5. Jak staří koně se mohou zúčastnit národních jezdeckých závodů?
6. Jaké označení musí na závodech kůň stále nosit?
7. Jakých soutěží (do jakého stupně obtížnosti) se mohou účastnit děti?
8. Může se na závodech používat pevný martingal?
9. Mohou mít ostruhy kolečka? Pokud ano, za jakých podmínek?
10. V kolika soutěžích může kůň startovat v jednom dni?
11. Jaká je povolená váha jezdce při soutěžích?
12. Jaká jsou pravidla pro předvádění koně na ruce?
13. Co jsou to všeobecná pravidla a kde je najdeme?
14. Čím se musí řídit jezdecké soutěže?

Základní znalost o České jezdecké federaci a FEI

1. Kdo organizuje jezdecký sport v České republice?
2. Jaká je zkratka mezinárodní jezdecké federace?
3. Čím se musí řídit všechny jezdecké soutěže?
4. Kdy byla založena mezinárodní jezdecká federace FEI?
5. Kdo je úřadujícím prezidentem ČJF?
6. Kde má sídlo ČJF?
7. Kde má sídlo FEI?
8. Kdo je úřadujícím prezidentem FEI?

Historie jezdeckého sportu v ČR i zahraničí

1. Ve kterém roce bylo Československo přijato do mezinárodní jezdecké federace?
2. Jak se jmenovala čs. dvojice, která v roce 1928 vyhrála na OH v Amsterdamu parkurové soutěže?
3. Od kdy jsou drezurní a skokové soutěže a soutěže všestrannosti součástí OH?
4. Od kdy se konají mistrovství naší republiky ve skocích a v drezuře?
5. Který jezdec se po roce 2000 zúčastnil soutěží ve všestrannosti na OH?

Etika ke koni a druhým jezdcům

1. Na co musíme dbát při ježdění na koni a při jeho výcviku z hlediska jeho zdraví?
2. Co je „barování"?
3. Na co dbáme při nasazování uzdečky?
4. Můžeme se ke koni chovat jako k tělocvičnému nářadí?
5. Co se stane, když jezdec svého koně při soutěžích zraní ostruhou?
6. Má přednost pohoda a zdraví koně před všemi ostatními požadavky?
7. Může soutěžit kůň vykazující příznaky nemoci nebo kulhání?
8. Co nesmí být nikdy při výcviku tolerováno?
9. Je důležité, aby jezdec po sesednutí z koně povolil podbřišník a nánosník a proč?

Zkoušky základního výcviku jezdce ČJF

Skripta

Kolektiv autorů –
členové vzdělávací komise ČJF